

Sociale indicatoren 1976-1997

Bea Cantillon
Lieve De Lathouwer
Ive Marx
Rudi Van Dam
Karel Van den Bosch

mei 1999

B E R I C H T E N

CENTRUM VOOR SOCIAAL BELEID
UFSIA - UNIVERSITEIT ANTWERPEN

D/1999/6104/05

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Samenvatting van de onderzoeksresultaten.....	1
3. Welvaart en welvaartsverdeling in Vlaanderen van 1976 tot 1997	4
4. Welvaart en welvaartsverdeling in België van 1985 tot 1997	8
5. Omvang en kenmerken van de armoede in België van 1985 tot 1997.....	15
6. De doelmatigheid van de sociale zekerheid 1985-1997.....	20
7. Inter-regionale inkomens- en welvaartsverschillen 1985-1997	23
Bibliografie.....	27
BIJLAGEN.....	28
Bijlage 1. Representativiteit SEP97	28
Bijlage 2. Methodologische toelichting	32
Bijlage 3. Basistabellen sociale indicatoren op basis van PSBH-gegevens.....	38
Bijlage 4. Decielenverdelingen	42
Bijlage 5. Middelin indicatoren 1970-1998	45

1. Inleiding*

In dit artikel worden de sociale indicatoren 1997 gerapporteerd: zij geven een samenvattend beeld van niveau en spreiding van de welvaart en de armoede in België anno 1997. De rapportering gebeurt op analoge wijze als voorheen voor de jaren 1976, 1982, 1985, 1988 en 1992 (Deleeck, e.a., 1980, 1985, 1986, 1991 en Cantillon, e.a., 1993).

De sociale indicatoren werden opgesteld op basis van gegevens, afkomstig van de bevraging in de loop van 1997 van een representatieve (toevals)-steekproef van de Belgische private gezinnen. Steekproeftrekking en bevraging waren analoog aan de enquêtes in het verleden. In 1997 werden 4.632 huishoudens bevraagd en 12.260 individuen. Op basis van de vergelijkingen met ambtelijke statistieken (opgenomen in bijlage 1) kan tot een grote mate van representativiteit besloten worden. De gegevensbestanden kunnen op eenvoudig verzoek bekomen worden bij het Centrum voor Sociaal Beleid.

Bij het opstellen van de nieuwe sociale indicatoren werd gestreefd naar een maximale vergelijkbaarheid met eerder gepubliceerde indicatorenreeksen. In bijlage 2 worden de belangrijkste methodologische procedures toegelicht. Voor wat de meting van de armoede betreft werd in deze publicatie naast de (oude) EG-armoedelijijn een nieuwe statistische lijn (EU-armoedelijijn) toegevoegd.

In een derde bijlage worden ook basisindicatoren gepresenteerd vertrekkende van andere gegevensbronnen, met name de PSBH-golven 1994 en 1996. Er zij evenwel op gewezen dat vanwege de grote verschillen in bevragingwijze deze reeksen niet vergelijkbaar zijn met de indicatorenreeksen die gebaseerd zijn op de hoger vermelde CSB-gegevensbronnen.

2. Samenvatting van de onderzoeksresultaten

1. De sociale indicatoren voor de jaren 1976, 1985, 1988 en 1992 leerden dat onze welvaartsstaat erin slaagt de welvaart relatief behoorlijk te verdelen. Internationaal vergelijkende studies, die zowat allemaal betrekking hebben op het begin van de jaren 90, concluderen unaniem dat de armoede in België tot de laagste ter wereld behoort (Atkinson, Rainwater en Smeeding, 1995; Cantillon, Marx en Van den Bosch, 1996; Gottschalk en Smeeding, 1997; OECD, 1998; European Commission, 1998). Deze studies leren bovendien dat onze sociale zekerheid tot de meest doeltreffende in de OESO regio behoort - een groter percentage gezinnen dan in de meeste andere Westerse welvaartsstaten, ontsnapt aan de armoede dankzij de sociale zekerheid. De sociale uitgaven zijn nochtans niet buitensporig hoog. Mede dankzij de sociale zekerheid wist de Belgische welvaartsstaat de voorbije periode van sociale en economische transitie door te

---

* We danken Mark Elchardus (VUB), Sergio Perelman en Bernard Delhousse (ULg), Philippe Van Parijs (UCL) en Stefaan Walgrave (UIA) voor hun commentaren tijdens een seminarie in het kader van het IUAP-project "De Nieuwe Sociale Kwestie". We danken tevens onze collega's Kristel Bogaerts, Herman Deleeck, Gijs Dekkers, Ivo Houvenaghel, Els Kint, Diane Proost en Ingrid Van Zele.

komen zonder een substantiële stijging van de bestaansonzekerheid. Integendeel, de welvaart is thans aanzienlijk hoger en gelijkjer verdeeld dan 20 jaar geleden.

2. Deze vaststellingen blijven ook geldig voor 1997. De welvaart blijft relatief gelijk verdeeld, de armoede blijft relatief laag en de doelmatigheid van de sociale zekerheid relatief hoog. Er zijn evenwel tekenen dat ook de Belgische welvaartsstaat het moeilijk krijgt het hoofd te bieden aan economische en sociologische trends die de ongelijkheid versterken. Over de ganse periode 1985-1997 neemt de ongelijkheid langzaam maar gestaag toe, al naargelang de gebruikte ongelijkheidsmaatstaf met 8 tot 13%. In de ganse periode 1985-1997 ging de reële welvaart van de armere gezinnen er substantieel op vooruit, in de orde van 15%. Maar deze welvaarts-groei aan de onderkant deed zich uitsluitend tussen 1985 en 1992 voor. Tijdens de meest recente periode, deze tussen 1992 en 1997, zagen de armere gezinnen hun reële levensstandaard er niet meer op vooruit gaan.
3. Er was een zeer belangrijke afname van de relatieve armoede tussen 1976 en 1988. Sedert het eind van de jaren 80 lijkt de relatieve armoede echter langzaam toe te nemen. Het percentage huishoudens dat in relatieve armoede leeft ligt in 1997 1 tot 2 procentpunten hoger dan in 1988. Volgens de oude EG-lijn doet de toename zich voor na 1992, volgens de nieuwe EU-norm begint de stijging reeds na 1988¹. Er zij evenwel benadrukt dat deze cijfers geen echt definitieve besluiten toelaten met betrekking tot een eventuele stijging van de relatieve armoede voor de Belgische bevolking als geheel: de gemeten toename ligt immers binnen de statistische foutenmarge die ongeveer 1.5% bedraagt. Niettemin is er sprake van toenames van de relatieve armoede bij welbepaalde segmenten van de bevolking (zie verder).
4. Groepen met een hoog armoede-risico zijn huishoudens waarvan het gezinshoofd jonger is dan 25 jaar, geen EU-burger is, werkloos is of arbeidsongeschikt. Gezinnen waar niemand tewerkgesteld is hebben een bijzonder hoog armoederisico. Ook bejaarden-gezinnen, gezinnen met een laaggeschoold gezinshoofd, ééninkomensgezinnen, alleenstaanden en huurders moeten tot de risicogroepen worden gerekend. Het structuurbeeld van de armoede blijft globaal min of meer hetzelfde, maar de contrasten worden scherper. De meest significante stijgingen van de armoede deden zich immers voor in traditioneel hoge risico-categorieën, inz. vreemdelingen, werklozen en arbeidsongeschikte gezinshoofden, gezinnen met een laaggeschoold gezinshoofd, ééninkomensgezinnen en huurders. Omgekeerd registreren we bij lage risicogroepen weinig veranderingen. Bij werkenden en meerinkomensgezinnen was zelfs sprake van een daling van hun - overigens zeer kleine - armoede-risico. De indicatorenreeksen laten derhalve een verscherping vermoeden van de traditionele maatschappelijke breuklijnen tussen gezinnen met een arbeidsinkomen en gezinnen die van een vervangingsinkomen moeten rondkomen.

---

¹ Beide normen zijn relatieve normen - d.w.z. welvaartsvaste armoedenormen - die meestijgen met de gemiddelde welvaart. De normen verschillen van elkaar door de gebruikte equivalentieschaal - de EG-lijn veronderstelt dat kinderen "duurder" en de schaalvoordelen van samenwonen kleiner zijn dan de EU-lijn (zie methodologische bijlage).

5. Het aantal personen met een vervangingsinkomen neemt tussen '92 en '97 nog steeds toe, zij het veel langzamer (+5%) dan in de periode '85-'92 (+12%). De stijgende uitkeringsafhankelijkheid komt bovendien volledig op rekening van de veroudering. Onder werklozen daarentegen neemt het aantal uitkeringstrekkers af.

De doelmatigheid van de vervangingsinkomens voor de uitkeringstrekkers op actieve leeftijd is afgenomen. Dit geldt in het bijzonder voor de werkloosheidsuitkeringen. Ondanks een aanzienlijke stijging van de gemiddelde uitkeringsbedragen (reëel van 16.900 BEF in 1992 naar 19.200 BEF in 1997) registreren we een significante toename van de armoede onder werklozen van (8.9% in 1992 naar 15.2% in 1997). Deels houdt deze trendbeweging verband met de verandering in de samenstelling van de groep werklozen: voor het eerst sedert het begin van onze registraties meten we immers een toename van het aandeel alleenstaanden en gezinshoofden (vooral eenoudergezinnen) in de totale werklozenpopulatie. Hoewel deze groepen doorgaans hogere uitkeringen genieten is het uitkeringssysteem voor hen meestal ontoereikend. Deze compositionele verandering heeft derhalve een neerwaarts effect op de doelmatigheid van de uitkeringen. Bovendien blijken ook de uitkeringen voor de groep ééninkomensgezinnen steeds minder toereikend om de grens van bestaanszekerheid te halen.

6. De intergenerationele ongelijkheden - tussen bejaarden en actieven - zijn in 1997 significant kleiner dan in 1976. Bejaardengezinnen zagen hun levensstandaard in reële termen met 50% toenemen, veel meer dan de gemiddelde welvaartsgroei van 17%. De intergenerationele nivellering deed zich vooral voor in de periode 1976-1985. Vooral de sterke welvaartsgroei bij de minst begoede bejaarden zorgde voor egalisatie. Dienovereenkomstig nam in die periode ook de armoede onder bejaarden af.

Na 1985 valt deze egalisatiebeweging stil. Bejaardengezinnen en gezinnen op beroepsactieve leeftijd kenden tussen 1985 en 1997 een ongeveer even grote welvaartstoename van ongeveer 20%. Voor beide leeftijdsgroepen was de welvaartsgroei sterker tussen 1985 en 1992 dan nadien. Gedurende het voorbije decennium bleef ook de armoede onder bejaarden stabiel. De doelmatigheid van de pensioenen bleef redelijk stabiel. Het aandeel gepensioneerden dat dankzij het pensioen boven de armoedelijjn wordt getild blijft schommelen rond de 70%.

7. De regionale welvaarts kloof – die sterk was gegroeid tussen 1985 en 1992 – bleef de jongste jaren stabiel. Net als in 1992 was in 1997 het gemiddeld welvaartsniveau van de Vlaamse gezinnen 6% hoger dan dat van de Waalse gezinnen. Al naargelang de gebruikte armoedemaatstaf ligt de geregistreerde armoede in Wallonië 2 tot 4 procentpunten hoger dan in Vlaanderen. De sociale zekerheidstransfers van Vlaanderen naar Wallonië werden wellicht kleiner. Hiermee werd de trend voortgezet die reeds zichtbaar was tussen 1985 en 1992. Aan de uitgavenzijde is er over de ganse periode een duidelijke convergentie merkbaar in de pensioenen en, in mindere mate, in de werkloosheidsuitkeringen. De lichte afname van de verschillen in het volume arbeidsinkomens suggereert ook enige toenadering aan de bijdrage-zijde.

8. In 'De welvaartsstaat in de kering' (Cantillon, e.a., 1999) werd geargumenteed dat de Belgische welvaartsstaat sedert het begin van de 70'er jaren *drie periodes* doorlopen heeft. De hier gepresenteerde indicatorenreeksen bevestigen deze hypothese.

In een *eerste periode* die loopt van de tweede helft der 70'er jaren tot in het begin van de jaren '80 werden de veranderingen op de arbeidsmarkt en de gezinsindividualisering zonder meer ondervangen door de sociale zekerheid. De sociale zekerheidsuitgaven stijgen van 18 naar 29% van het BBP, waarvan een groeiend deel gefinancierd wordt door de overheid. De gemiddelde gezinswelvaart vertoont een lichte daling en de werkloosheid stijgt. De periode 1976-1985 is echter een periode van sterke egalisatie: de inkomensongelijkheden en de armoede dalen zeer aanzienlijk, in Vlaanderen van 10% in 1976 naar 6% in 1985.

In een *tweede periode* – te situeren tussen 1985 en 1992 – valt de egalisatie stil. Er is zelfs een zekere toename van de ongelijkheid, maar alle inkomensgroepen zien hun levensstandaard sterk toenemen. De kostenstijgingen die het gevolg zijn van een toenemende verafhankelijkheid van de sociale zekerheid, worden afgeremd door selectief te korten op de uitkeringen van hogere inkomensgroepen. De uitgavenstijging wordt afgeremd en zelfs omgebogen: het uitgavenpeil daalt van 29% van het BBP in 1985 naar 27% in 1992, ondanks een verdere toename van het gebruik van uitkeringen. De inkomensongelijkheden nemen langzaam toe. Maar door een efficiëntere, meer selectieve verdeling van de middelen, blijft de armoede stabiel op ongeveer 6%.

In de *huidige – derde – periode* blijven de ongelijkheden langzaam toenemen. Maar omdat de gemiddelde welvaartsstijging erg laag is (met 3% tussen 1992 en 1997 tegenover de 17 procentstijging in de periode 1985-1992) gaan de minst welvarende gezinnen er nauwelijks nog op vooruit. Omdat de grenzen aan de selectiviteit bereikt zijn (het is technisch en principieel zeer moeilijk geworden om de sociale zekerheid nog selectiever te maken) verliep de beheersing van de uitgaven noodzakelijkerwijze op quasi-lineaire wijze. Hierdoor konden de uitkeringen – en ook deze van de minst draagkrachtige ééninkomensgezinnen – geen gelijke trend meer houden met de welvaartsgroei. Voor het eerst sedert het begin van onze registraties groeide bovendien het aandeel van alleenstaanden, éénoudergezinnen en éénkostwinnersgezinnen binnen de groep uitkeringstrekkers op actieve leeftijd aan. Deze ontwikkelingen resulteerden onvermijdelijk in een afname van de doelmatigheid van de vervangingsinkomens voor de bevolking op beroepsactieve leeftijd en derhalve in een langzaam groeiende kloof tussen gezinnen met een arbeidsinkomen en gezinnen die van een vervangingsinkomen moeten rondkomen.

3. Welvaart en welvaartsverdeling in Vlaanderen van 1976 tot 1997

In 1997 was het gemiddeld totaal beschikbaar inkomen van de particuliere huishoudens in Vlaanderen slechts 4.5% hoger dan in 1976 (zie tabel 1). Maar omdat intussen de gezinnen kleiner werden steeg de gemiddelde welvaart van de gezinnen (gemeten met het gestan-

daardiseerd inkomen waarbij het feitelijk inkomen gecorrigeerd wordt voor verschillen in gezinsgrootte) veel sneller, reëel met zowat 17%². De welvaart is thans gelijk verdeeld dan 20 jaar geleden. Volgens de maatstaf van Theil is de welvaartsspreiding 18% gelijk dan in 1976. Andere maatstaven wijzen in dezelfde zin. Dit betekent dat vooral de levensstandaard van gezinnen aan de onderkant van de welvaartsverdeling thans hoger is dan in 1976. Dienovereenkomstig is het aantal armen significant kleiner dan aan het begin van de observatie-periode. Gemeten met de EU-norm bedroeg in Vlaanderen de armoede in 1976 10.8% en in 1997 6.9%. Andere armoedemaatstaven bevestigen deze vaststelling.

Tabel 1. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, Vlaanderen, 1976-1997.

	1976	1985	1988	1992	1997
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	74.400	68.600	72.900	77.600	77.800
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	39.600	38.800	41.300	45.100	46.400
Relatieve armoede huishoudens (%)*					
- % armen EU-norm	10.8	6.0	5.4	6.7	6.9
- % armen EG-norm	9.0	5.1	4.4	4.6	5.6
Relatieve armoede individuen*					
- % armen EU-norm	7.4	4.4	4.3	4.8	5.4
- % armen EG-norm	7.3	5.0	4.8	4.5	5.9
% arme huishoudens, constante armoedelij, in reële prijzen (EU- norm, basis 1976)*	10.8	6.7	4.2	3.0	2.5
Ongelijkheidsmaatstaf Theil					
- beschikbaar netto gezinsinkomen	0.152	0.131	0.126	0.142	0.151
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.107	0.082	0.079	0.085	0.088
Ongelijkheidsmaatstaf Gini					
- beschikbaar netto gezinsinkomen	0.306	0.285	0.279	0.295	0.305
- gestandaardiseerd inkomen	0.256	0.221	0.219	0.224	0.229
Decielratio (D9/D1)					
- beschikbaar netto gezinsinkomen	5.19	4.08	4.19	4.37	4.37
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	3.23	2.65	2.67	2.68	2.81
Decielratio (D9/D5)					
- beschikbaar netto gezinsinkomen	1.81	1.79	1.73	1.82	1.96
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	1.75	1.64	1.60	1.60	1.67

Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

Tabel zonder opname van verhuuropbrengsten in totaal gezinsinkomen

* (Normen) berekend op Vlaanderen.

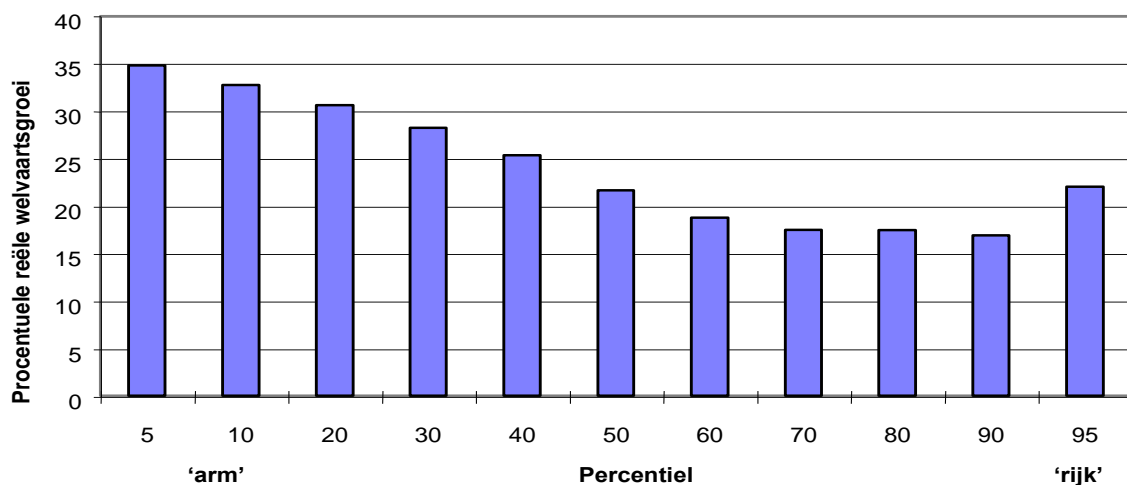
Bron: CSB-enquêtes, 1976-1997.

Grafiek 1 illustreert de evolutie van de welvaart én de verdeling van de welvaart in Vlaanderen tussen 1976 en 1997. In deze grafiek wordt de bevolking opgedeeld in percentielen, dit wil zeggen van arm naar rijk. De gezinnen aan het 5de en 10de percentiel

² Het concept welvaart of gestandaardiseerd gezinsinkomen wordt verder toegelicht in bijlage 2 (punt 4).

vertegenwoordigen de minst welvarende gezinnen - het zijn de gezinnen die op de relatieve armoedegrens balanceren. Grafiek 1 laat zien dat deze gezinnen in 1997 een aanzienlijk hogere reële levensstandaard hebben dan in 1976: de welvaart van het gezin aan het 5de percentiel is zowat 35% hoger, dat van het gezin aan het 10de percentiel 33%. Gezinnen in het midden van de welvaartsverdeling zijn ook aanzienlijk beter af. Het gezin aan het 50ste percentiel - het gezin dus dat zich precies in het midden van de welvaartsverdeling situeert - is in 1997 zowat 22% beter af dan in 1976. Het zijn de meest welvarende gezinnen die hun levensstandaard het minst sterk hebben zien stijgen, althans in procentuele termen. Dat de minst welvarende helft van de Vlaamse bevolking er veel sterker op vooruit ging dan de meest welvarende is vooral een resultaat van *intergenerationele nivellering*. Bejaarden - de meeste bevinden zich in de onderste regionen van de welvaartsverdeling - zagen immers hun reële levensstandaard veel sterker dan gemiddeld stijgen, namelijk met zowat 50%. Hoewel ook de ongelijkheid binnen de groepen van bejaarden en actieven is afgenomen is de welvaartsegalisatie tussen 1976-1997 bovenal een product van het naar mekaar toe groeien van de levensstandaard van bejaarden en actieven.

Grafiek 1
Welvaarts groei naar percentiel, Vlaanderen, 1976-1997

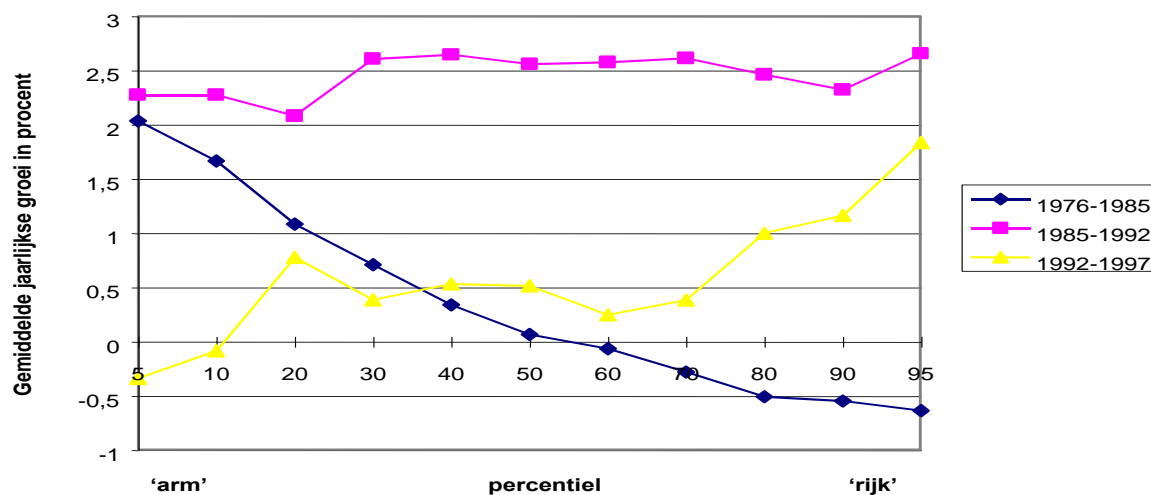

Bron: zie tabel B4.1 (bijlage 4).

Globaal gesproken wordt de periode 1976-1997 dus gekenmerkt door een substantiële groei van de welvaart en een verkleining van de kloof tussen arm en rijk. Maar er is geenszins sprake van een continue trend naar minder ongelijkheid gedurende de voorbije twee decennia. Dit wordt duidelijk als we naar verschillende deelperiodes kijken. In onderstaande grafiek wordt een opsplitsing gemaakt in drie deelperiodes en dit in functie van de beschikbare observatiejaren.

Grafiek 2
Welvaartsgroei naar percentiel, Vlaanderen, 1976-1997

Bron: tabel B4.1 (bijlage 4).

De *periode 1976-1985* is een periode van sterke egalitatie, bij een globale (lichte) daling van de reële gezinswelvaart. Gezinnen aan de onderkant van de welvaartsverdeling zien hun reële welvaart sterk groeien terwijl gezinnen aan de bovenkant erop achteruit gaan. Vooral sterke welvaartsstijgingen bij de bejaarden, met name dan bij de minst gegoede bejaarden, zorgen voor de egalitatie. Bejaarden zien hun reële welvaart met zowat 25% stijgen, terwijl de meeste gezinnen op actieve leeftijd erop achteruit gaan, met name de meest welvarende actieve gezinnen. Ook de relatieve armoede daalt in deze periode zeer aanzienlijk, van zo'n 10% in 1976 naar 5 à 6% in 1985.

In de *periode 1985-1992* valt de egalitatie stil. Er is zelfs een zekere toename van de ongelijkheid, maar alle lagen van de bevolking zien hun levensstandaard sterk toenemen. Het gemiddeld welvaartsniveau stijgt met zowat 17%. Arm en rijk delen in bijna gelijke mate in de welvaartsgroei. In deze periode zijn het vooral de gezinnen op actieve leeftijd die er sterk op vooruit gaan, terwijl de bejaarden enigszins achterblijven op de algemene welvaartsgroei. Maar bij de bejaarden zijn het vooral de minst gegoeden die de sterkste vooruitgang genieten. De relatieve armoede blijft ongeveer constant.

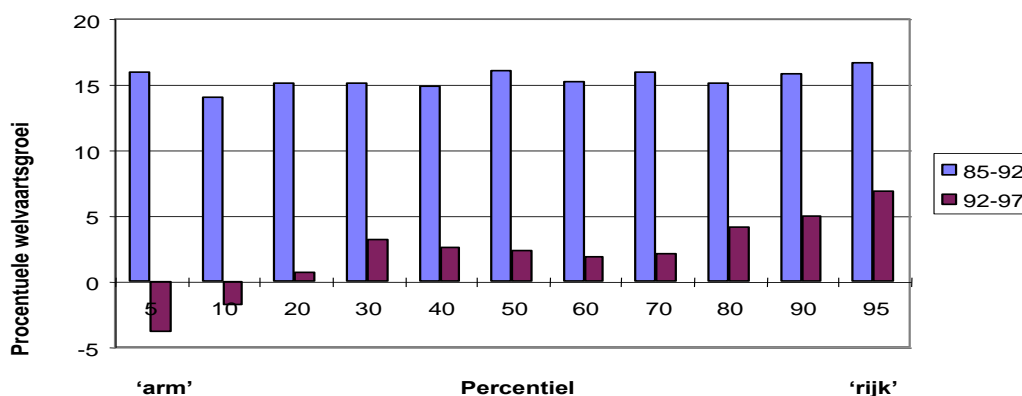
In de *derde periode, van 1992 tot 1997* neemt de gemiddelde welvaart nauwelijks met 3% toe, een markant verschil met de 17 procentstijging voor de periode 1985-1992. Deze periode vormt een *trendbreuk* met het verleden in de zin dat de minst welvarende gezinnen er nauwelijks in reële termen op vooruitgaan. De gezinnen die op de armoede balanceren gaan er zelfs in reële termen op achteruit. De periode 1992-1997 wordt ook gekenmerkt door de 'terugkeer' van de traditionele maatschappelijke breuklijn tussen gezinnen met een arbeids-

inkomen en gezinnen die van een vervangingsinkomen moeten rondkomen (zie verder). Gezinnen met een arbeidsinkomen zien hun welvaartsniveau toenemen; er is bovendien nauwelijks sprake van een groei van de ongelijkheid binnen deze groep. Gezinnen op actieve leeftijd zonder een arbeidsinkomen - zowat 20% van de gezinnen op actieve leeftijd - gaan er vrijwel allemaal op achteruit. Bovendien is er een sterke groei van de ongelijkheid binnen deze groep, vooral de zwakste gezinnen gaan er het sterkst op achteruit. De belangrijkste verliezers zijn de gezinnen die enkel van een werkloosheidsuitkering moeten rondkomen.

4. Welvaart en welvaartsverdeling in België van 1985 tot 1997

Tussen 1985 en 1997 steeg het gemiddeld inkomen van de Belgische gezinnen met zowat 12%. Omdat intussen de gezinnen kleiner werden was de welvaartstoename groter: de gemiddelde levensstandaard van de gezinnen was in 1997 bijna één vijfde hoger dan in 1985. Deze relatief sterke groei van de welvaart had vooral plaats tussen 1985 en 1992. Toen steeg de welvaart met ongeveer 15%. Alle gezinnen gingen er ongeveer even sterk op vooruit, ook de gezinnen aan de onderkant. Tussen 1992 en 1997 was de toename van de gemiddelde welvaart beperkt tot 3%. Vooral de meest welvarende gezinnen zagen hun levensstandaard toenemen. Gezinnen aan de onderkant zagen hun levensstandaard nauwelijks vooruitgaan of zelfs licht achteruitgaan (zie tabel 2, grafiek 3).

Grafiek 3
Welvaartsgroei naar percentiel, België, 1985-1997

Bron: tabel B4.2 (bijlage 4).

De verdeling van de welvaart werd ongelijker: over de ganse periode neemt de ongelijkheid langzaam maar gestaag toe, al naargelang de gebruikte ongelijkheidsmaatstaf met 8 tot 13%. Vooral tussen 1985 en 1988 en in de meest recente periode (tussen 1992 en 1997) was sprake van een vergroting van de inkomens- en welvaartsongelijkheden. Deze tendensen gelden zowel voor België als geheel als voor Vlaanderen en Wallonië afzonderlijk (zie tabellen 13 en 14).

Tabel 2. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, België, 1985-1997.

	1985	1988	1992	1997
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	68.500	73.400	77.300	76.900
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	39.700	42.400	45.800	47.200
Relatieve armoede huishoudens				
- % armen EU-norm	6.0	5.9	7.2	7.7
- % armen EG-norm	5.9	5.4	6.0	7.1
Relatieve armoede individuen				
- % armen EU-norm	4.6	5.0	5.7	6.4
- % armen EG-norm	6.5	6.1	6.7	8.0
Constante armoedelijn in reële termen (EU-norm - basis 1992)				
- % arme huishoudens	11.1	9.3	7.2	7.0
- % arme individuen	10.0	7.7	5.7	5.8
Ongelijkheidsmaatstaf Theil				
- beschikbaar netto gezinsinkomen	0.135	0.144	0.146	0.155
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.087	0.105	0.095	0.098
Ongelijkheidsmaatstaf Gini				
- beschikbaar netto gezinsinkomen	0.290	0.294	0.299	0.309
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.227	0.237	0.235	0.241
Decielratio (D9/D1)				
- beschikbaar netto gezinsinkomen	4.09	4.33	4.33	4.43
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	2.71	2.74	2.78	2.93
Decielratio (D9/D5)				
- beschikbaar netto gezinsinkomen	1.88	1.84	1.89	2.03
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	1.68	1.66	1.67	1.71

Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

De mate van ongelijke spreiding van inkomen en welvaart resulteert enerzijds uit de ongelijkheid van individuele inkomens en, anderzijds, uit de wijze waarop deze inkomens op gezinsniveau samenkomen.

In de beschouwde periode werd de spreiding van de individuele inkomens aanzienlijk ongelijker (tabel 3). Vergeleken met 1985 steeg de ongelijkheidsmaatstaf van Theil met ruim 13%. Andere ongelijkheidscoëfficiënten bevestigen deze vaststelling. De denivellering van de individuele inkomensverdeling wordt verklaard door de toename van de verschillen van de arbeidsinkomens: gemeten met de Theil-coëfficiënt steeg de ongelijkheid van de individuele

arbeidsinkomens met meer dan 15%. In belangrijke mate is dit de reflectie van de toename van de deeltijdarbeid. De spreiding van de individuele vervangingsinkomens werd tussen '92 en '97 gelijk: ook dit is vooral de weerspiegeling van de veranderde samenstelling van de groep uitkeringstrekkers (afname van het aandeel samenwoners en toename van het aandeel alleenstaanden en gezinshoofden, die doorgaans een relatief hoge uitkering hebben). Ook de verschillen *tussen* arbeids- en vervangingsinkomens werden kleiner. Het gemiddeld arbeidsinkomen steeg immers minder snel dan het gemiddeld vervangingsinkomen (met resp. stijgingen van 2 en 10%).

Tabel 3. Gemiddelde individuele arbeidsinkomens en vervangingsuitkeringen, België, 1985-1988-1992-1997.

	1985	1988	1992	1997
Tot. indiv. inkomen	40.300 [0.129] (78.0)	40.500 [0.147] (80.9)	43.300 [0.140] (83.4)	44.100 [0.146] (84.9)
Arbeidsinkomen	46.800 [0.099] (48.4)	47.000 [0.110] (51.4)	49.400 [0.110] (53.4)	50.600 [0.127] (51.2)
Vervangingsinkomen	28.500 [0.127] (30.4)	28.100 [0.154] (31.2)	28.400 [0.182] (34.1)	31.200 [0.142] (35.7)
- pensioen	30.700 [0.103] (21.5)	31.800 [0.124] (20.3)	33.200 [0.135] (21.8)	34.600 [0.114] (25.0)
- werkloosheid	19.700 [0.104] (6.3)	18.500 [0.131] (7.7)	16.900 [0.187] (8.9)	19.200 [0.138] (7.5)
- arbeidsongeschiktheid	22.700 [0.194] (3.6)	21.500 [0.244] (4.1)	21.100 [0.235] (4.5)	23.300 [0.201] (4.6)

[ ] Theil-ongelijkheidsmaatstaf.

( ) percentage personen met inkomen.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Bij groeiende individuele inkomensverschillen blijft het aantal individuele inkomenstrekkers toenemen, zij het aan een veel minder snel tempo dan in de voorgaande periodes. In 1997 verwerft zowat 85% van de volwassenen een eigen inkomen, tegen 83.4% in 1992 en 78% in 1985. Aldus is er een duidelijke verlangzaming opgetreden in de voortschrijdende individualisering van de inkomensverdeling.

De verlangzaamde individualisering van het inkomen lijkt niet langer de afspiegeling te zijn van een toename van het aantal samenwonende verdienende vrouwen, maar veeleer van de toename van het aantal alleenstaanden (al dan niet met kinderen) (tabel 4). Bij de gezinnen op actieve leeftijd meten we immers voor het eerst in 20 jaar een afname van het aandeel meerinkomensgezinnen (van 61.4% in 1992 naar 56.3% in 1997). Dit is een belangrijke

vaststelling omdat in het verleden de toename van het aantal gezinnen die meerdere inkomens cumuleren één van de belangrijkste verklaringen was voor de stabiliteit van de armoede en van de welvaartsongelijkheden. In het recente verleden is het compenserende effect van de toename van meerinkomensgezinnen verminderd, wat mede de groei van de ongelijkheden verklaart.

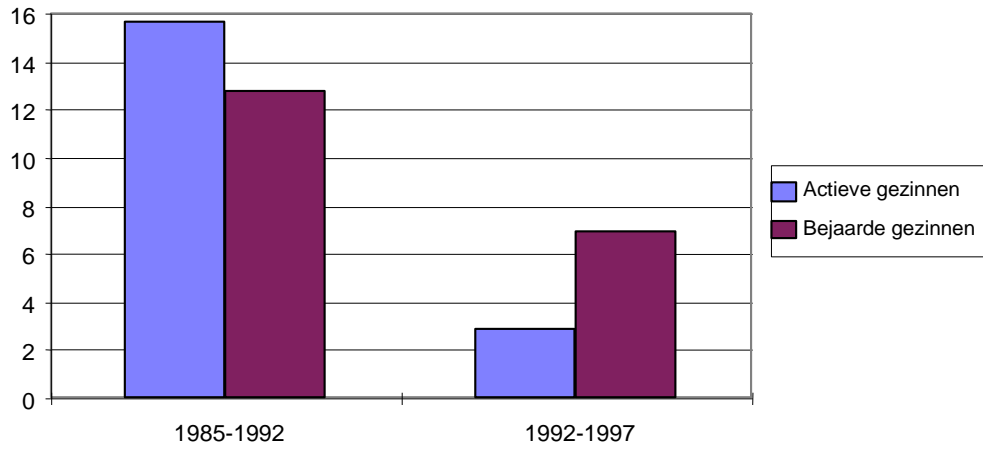
Tabel 4. Ontbinding ongelijkheid volgens de Theil-coëfficiënt over één- en meerinkomensgezinnen, huishoudens met gezinshoofd op actieve leeftijd, België, 1985-1988-1992-1997.

	1985	1988	1992	1997
Percentage van de bevolking				
- ééninkomensgezinnen	45.6	38.5	38.6	43.7
- meerinkomensgezinnen	54.4	61.5	61.4	56.3
Gemiddeld inkomen				
- ééninkomensgezinnen	60.300	61.400	62.200	60.500
- meerinkomensgezinnen	92.300	95.900	102.200	106.700
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen				
- ééninkomensgezinnen	36.500	37.900	42.600	42.700
- meerinkomensgezinnen	46.800	49.000	52.900	55.600
Theil (beschikbaar inkomen)				
- ééninkomensgezinnen	0.113	0.108	0.144	0.140
- meerinkomensgezinnen	0.066	0.075	0.068	0.074
- Tussengroepsongelijkheid	0.021	0.022	0.026	0.036
Theil (gestandaardiseerd inkomen)				
- ééninkomensgezinnen	0.101	0.104	0.112	0.106
- meerinkomensgezinnen	0.057	0.066	0.059	0.063
- Tussengroepsongelijkheid	0.008	0.008	0.006	0.008

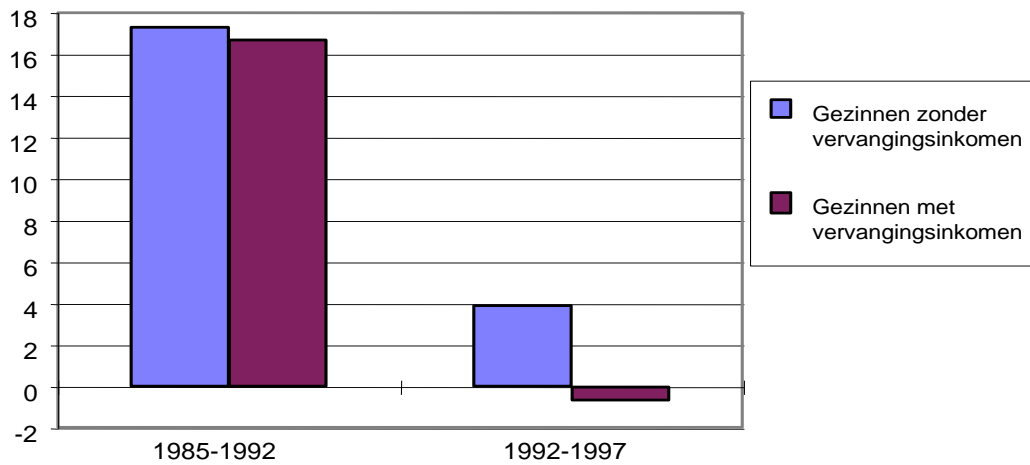
Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Bejaardengezinnen en gezinnen op beroepsactieve leeftijd kenden tussen 1985 en 1997 een ongeveer even grote welvaartstoename van ongeveer 20%. Voor beide leeftijdsgroepen was de welvaarts groei aanzienlijk sterker tussen 1985 en 1992 dan nadien (tabel 5, grafiek 4). De intergenerationele welvaartsverdeling bleef dus globaal stabiel. De intra-generationale ongelijkheden werden echter groter: volgens de Theil-coëfficiënt is de welvaartsongelijkheid bij de bejaarden met 3% toegenomen, bij gezinnen op beroepsactieve leeftijd met ongeveer 6%.

Grafiek 4
Groei gemiddelde welvaart, België, 1985-1997

Grafiek 5
Groei gemiddelde welvaart, België, 1985-1997
Gezinnen op actieve leeftijd

Tabel 5. Evolutie beschikbaar inkomen, gestandaardiseerd inkomen en ongelijkheid over actieven en bejaarden, België, 1985-1988-1992-1997.

	1985	1988	1992	1997
Percentage van de bevolking				
- actieven	72.9	72.5	73.8	71.5
- bejaarden	27.1	27.5	26.2	28.5
Gemiddeld inkomen				
- actieven	77.700	82.600	86.800	86.400
- bejaarden	43.700	49.200	50.500	53.000
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen				
- actieven	42.000	44.700	48.600	50.000
- bejaarden	33.500	36.400	37.800	40.400
Theil (beschikbaar inkomen)				
- totaal	0.135	0.144	0.146	0.155
- actieven	0.104	0.106	0.116	0.131
- bejaarden	0.129	0.190	0.158	0.147
- Tussengroepsongelijkheid	0.027	0.023	0.023	0.021
Theil (gestandaardiseerd inkomen)				
- actieven	0.082	0.086	0.083	0.087
- bejaarden	0.083	0.147	0.100	0.111
- Tussengroepsongelijkheid	0.005	0.004	0.006	0.004

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Er lijkt ook een einde te zijn gekomen aan de stabiliteit van de ongelijkheden tussen gezinnen op actieve leeftijd met en zonder een vervangingsinkomen (grafiek 5). Tussen 1985 en 1992 noteerden we voor beide groepen een sterke groei van hun gemiddelde welvaart, in de orde van 17%. Tussen 1992 en 1997 was de welvaarts groei voor beide groepen veel zwakker. Bovendien is er sprake van enige divergentie: de gezinnen op actieve leeftijd zonder vervangingsinkomen gaan er nog licht op vooruit (ongeveer 4%), terwijl gezinnen met een vervangingsinkomen er licht op achteruitgaan. Vooral de gemiddelde levensstandaard van gezinnen met een werkloosheidsuitkering gaat er op achteruit: met ongeveer 2% (tabel 6, 7 en 8).

Tabel 6. Het gemiddeld totaal beschikbaar inkomen en gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van huishoudens op actieve leeftijd, met en zonder vervangingsuitkering, België, 1985-1988-1992-1997.

	1985	1988	1992	1997
Zonder vervangingsuitkering				
- beschikbaar inkomen	83.900	89.500	93.200	94.700
- gestandaardiseerd inkomen	45.000	48.500	52.800	54.900
Met vervangingsuitkering				
- beschikbaar inkomen	64.800	70.700	76.300	72.300
- gestandaardiseerd inkomen	35.800	38.100	41.800	41.500
Met pensioen (*)				
- beschikbaar inkomen	67.100	73.300	79.500	79.800
- gestandaardiseerd inkomen	38.800	41.900	45.300	46.600
Met werkloosheidsuitkering				
- beschikbaar inkomen	62.800	69.000	75.500	70.700
- gestandaardiseerd inkomen	33.000	35.500	39.700	38.900
Met arbeidsongeschiktheidsuitkering				
- beschikbaar inkomen	70.900	73.000	76.800	76.000
- gestandaardiseerd inkomen	37.300	37.900	42.600	42.700

(*) overlevingspensioen, brugpensioen.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Tabel 7. Evolutie van omvang, inkomens- welvaarts- en ongelijkheidsevolutie bij huishoudens met en zonder vervangingsinkomen, huishoudens met gezinshoofd op actieve leeftijd, België, 1985-1988-1992-1997.

	1985	1988	1992	1997
Percentage van de bevolking				
- totaal	100.0	100.0	100.0	100.0
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	67.6	63.6	62.1	63.4
- gezinnen met vervangingsuitkering	32.4	36.4	37.9	36.6
Gemiddeld inkomen				
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	83.900	89.500	93.200	94.700
- gezinnen met vervangingsuitkering	64.800	70.700	76.300	72.300
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen				
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	45.000	48.500	52.800	54.900
- gezinnen met vervangingsinkomen	35.800	38.100	41.800	41.500
Theil (beschikbaar inkomen)				
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	0.094	0.095	0.112	0.111
- gezinnen met vervangingsuitkering	0.105	0.111	0.109	0.150
- Tussengroepsongelijkheid	0.007	0.006	0.005	0.008
Theil (gestandaardiseerd inkomen)				
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	0.080	0.083	0.078	0.072
- gezinnen met vervangingsuitkering	0.068	0.072	0.073	0.094
- Tussengroepsongelijkheid	0.005	0.006	0.006	0.009

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Tabel 8. Ontbinding ongelijkheid volgens de Theil-coëfficiënt over huishoudens met uitsluitend een inkomen uit sociale zekerheid en alle andere huishoudens, huishoudens met gezinshoofd op actieve leeftijd, België, 1985-1988-1992-1997.

	1985	1988	1992	1997
Percentage van de bevolking				
- gezinnen met uitsluitend inkomen SZ*	13.1	12.7	12.1	14.7
- alle andere gezinnen	86.9	87.3	87.9	85.3
Gemiddeld inkomen				
- gezinnen met uitsluitend inkomen SZ	45.300	46.700	47.100	44.900
- andere gezinnen	82.600	87.800	92.200	93.700
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen				
- gezinnen met uitsluitend inkomen SZ	28.800	29.200	30.800	30.600
- andere gezinnen	42.200	47.000	51.200	53.400
Theil				
- gezinnen met uitsluitend inkomen SZ	0.081	0.083	0.070	0.096
- andere gezinnen	0.078	0.091	0.101	0.108
- Tussengroepsongelijkheid	0.022	0.016	0.017	0.023
Theil				
- gezinnen met uitsluitend inkomen SZ	0.060	0.057	0.049	0.063
- andere gezinnen	0.067	0.078	0.074	0.074
- Tussengroepsongelijkheid	0.009	0.010	0.011	0.014

SZ=sociale zekerheid

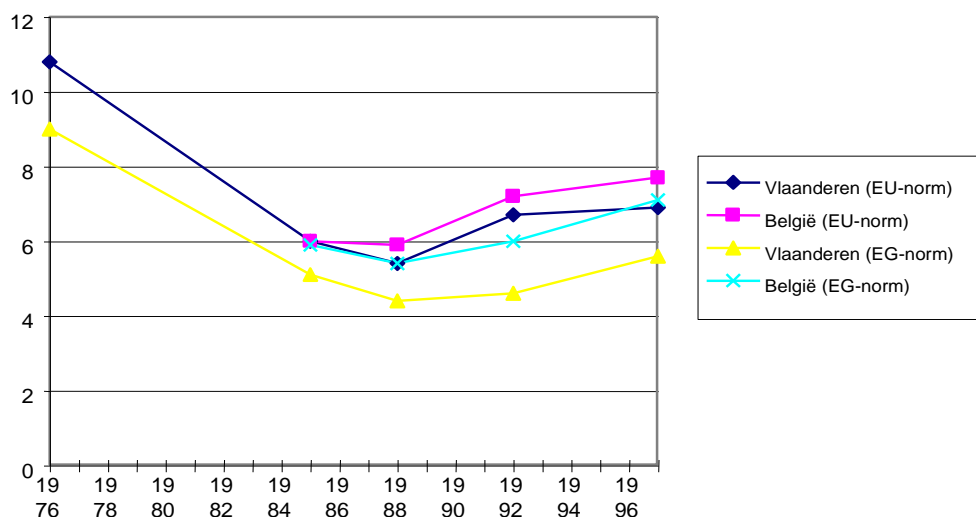
* uitsluitend uitkering = (uitkering+kinderbijslag) $\geq$ 90% van totaal gezinsinkomen

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

5. Omvang en kenmerken van de armoede in België van 1985 tot 1997

Er was een zeer belangrijke afname van de relatieve armoede tussen 1976 en 1988 (zie tabel 2). Sedert het eind van de jaren 80 lijkt de relatieve armoede echter langzaam toe te nemen. Het percentage huishoudens dat in relatieve armoede leeft ligt in 1997 1 tot 2 procentpunten hoger dan in 1988. Volgens de oude EG-lijn doet de toename zich voor na 1992, volgens de nieuwe EU norm begint de stijging reeds na 1988. Beide normen zijn relatieve normen – d.w.z. welvaartsvaste armoedenormen – die meestijgen met de gemiddelde welvaart. De normen verschillen van elkaar door de gebruikte equivalentieschaal - de EG-lijn veronderstelt dat kinderen “duurder” en de schaalvoordelen van samenwonen kleiner zijn dan bij de EU-lijn het geval is (zie methodologische bijlage). Er zij evenwel benadrukt dat deze cijfers geen echt definitieve besluiten toelaten met betrekking tot een eventuele stijging van de relatieve armoede voor de Belgische bevolking als geheel: de gemeten toename ligt immers binnen de statistische foutenmarge die ongeveer 1.5% bedraagt.

Grafiek 6
Percentage huishoudens in relatieve armoede, 1976-1997

Het is echter belangrijk toe te voegen dat tot 1992 de reële welvaart van de arme gezinnen er sterk op vooruitging. In 1992 waren de gezinnen aan het 5de en 10de percentiel – dit zijn de gezinnen die op de armoede balanceren – zowat 15% beter af dan in 1985. Bij vergelijking met 1976 zien we een toename van meer dan 30%. Na 1992 zien de minst welvarende gezinnen hun reële welvaart niet meer vooruitgaan. Wanneer een “koopkrachtvaste” armoedelijijn wordt toegepast, een lijn die in reële termen constant blijft en dus niet meestijgt met de gemiddelde welvaart, dan stellen we een voortdurende en sterke daling van de constante armoede vast tot 1992, waarna de daling stagneert. In dit opzicht markeert 1992 een trendbreuk.

Het structuurbeeld van de armoede bleef globaal over de ganse observatieperiode relatief ongewijzigd. Groepen met een zeer hoog risico zijn huishoudens waarvan het gezinshoofd jonger is dan 25 jaar, geen EU-burger is, werkloos of arbeidsongeschikt is. Ook het risico bij gezinnen waar niemand tewerkgesteld is, is hoog. In mindere mate moeten ook bejaarden-gezinnen, gezinnen met een laaggeschoold gezinshoofd, ééninkomensgezinnen, alleenstaanden en huurders tot de risicogroepen worden gerekend. De contrasten in dit algemeen structuurbeeld werden sterker gedurende het voorbije decennium: de meest significante armoede-stijgingen deden zich immers voor in de hoge risico-categorieën terwijl de armoede bij gezinnen met traditioneel laag risico globaal stabiel bleef. Bij gezinnen waar het gezinshoofd werkloos of arbeidsongeschikt is was er een belangrijke toename van de armoede, van 26 naar 37% bij werklozen en van 10 naar 16% bij arbeidsongeschikten. Ook gezinnen met een laaggeschoold gezinshoofd, ééninkomensgezinnen en huurders zagen hun armoederisico toenemen. Omgekeerd registreren we bij lage-risico-groepen weinig veranderingen. Bij werkenden en meerinkomensgezinnen was zelfs sprake van een daling van hun - overigens zeer kleine - armoede-risico. De divergerende ontwikkelingen voor gezinnen met arbeidsinkomens enerzijds en gezinnen met een vervangingsinkomen anderzijds worden

nog scherper wanneer *enkel de bevolking op beroepsactieve leeftijd* wordt beschouwd. Gezinnen zonder werkenden zagen hun armoede-risico aanhoudend toenemen, van ongeveer 13% in 1985 naar 18% in 1997. Het risico van gezinnen met arbeidsinkomens daalde verder van 2% naar 1%.

Tabel 9. Percentage arme huishoudens in een aantal sociale categorieën volgens EU-norm, België, 1985-1988-1992-1997.

	% in de steekproef				EU-norm			
	1985	1988	1992	1997	1985	1988	1992	1997
1. Alle huishoudens	100 (6471)	100 (3779)	100 (3821)	100 (4632)	6.0	5.9	7.2	7.7
2. Geslacht gezinshoofd								
- man	80.3 (5424)	81.5 (3275)	78.8 (3198)	77.6 (3801)	5.0	4.9	5.5	6.5
- vrouw	19.6 (1042)	18.5 (504)	21.2 (623)	22.4 (831)	10.0	10.4	13.2	12.0
3. Leeftijd gezinshoofd								
16-24 jaar	2.9 (207)	1.9 (50)	3.8 (118)	2.7 (93)	12.3	23.7	24.3	19.3
25-49 jaar	45.6 (3174)	46.7 (1812)	48.4 (1920)	46.5 (2045)	3.7	3.3	3.6	5.5
50-64 jaar	25.8 (1732)	25.1 (1039)	23.0 (931)	23.8 (1321)	4.3	4.5	5.4	5.1
65-75 jaar	13.8 (831)	14.2 (544)	13.3 (530)	15.2 (812)	9.0	9.6	11.1	12.7
75+	11.6 (510)	12.2 (334)	11.3 (314)	11.8 (359)	13.6	12.1	15.6	12.9
4. Burgerlijke staat gezinshoofd								
- gehuwd	70.4 (4749)	69.5 (2873)	65.7 (2757)	60.7 (3171)	4.3	4.3	5.1	5.8
- ongehuwd	8.2 (547)	7.9 (218)	11.8 (334)	14.4 (493)	10.6	11.3	12.5	12.3
- weduwstaat	15.4 (783)	15.1 (428)	14.2 (448)	14.3 (567)	8.9	9.5	12.8	9.6
- gescheiden	5.6 (363)	5.8 (195)	7.7 (256)	10.3 (388)	11.4	9.5	6.2	9.4
5. Nationaliteit gezinshoofd								
- Belg	94.5 (6099)	91.9 (3500)	93.8 (3621)	93.7 (4359)	5.9	6.0	6.6	7.1
- EU-land	4.7 (312)	4.2 (139)	-	4.0 (187)	5.7	5.1	15.4	11.3
- andere	0.8 (60)	1.5 (43)	6.1 (198)	2.0 (79)	14.6	11.0	-	28.1
6. Onderwijsniveau gezinshoofd								
- lager onderwijs	34.9 (2139)	29.6 (1095)	29.4 (1049)	24.4 (1119)	9.4	10.4	12.6	13.3
- lager middelbaar onderwijs	23.7 (1554)	25.7 (978)	24.1 (902)	23.1 (1025)	4.3	6.9	7.6	9.1
- hoger middelbaar onderwijs	22.8 (1528)	20.9 (811)	24.5 (967)	24.9 (1147)	4.0	2.2	5.5	5.6
- NUHO	9.8 (660)	10.9 (426)	14.1 (564)	14.2 (702)	3.5	0.4	1.5	2.9
- universiteit	7.1 (485)	7.1 (265)	6.3 (269)	7.7 (391)	3.4	1.2	0.4	1.8

Vervolg van tabel 9.

	<i>% in de steekproef</i>				<i>EU-norm</i>			
	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
7. Activiteit gezinshoofd								
- tewerkgesteld	56.7 (3906)	56.8 (2229)	59.0 (2213)	53.6 (2513)	1.9	1.2	1.8	0.8
- niet-tewerkgesteld	43.3 (2565)	43.2 (1550)	42.1 (1520)	46.5 (2119)	11.4	12.1	14.6	16.0
- pensioen	33.4 (1881)	33.4 (1188)	31.8 (1262)	35.3 (1632)	9.5	9.5	11.6	10.8
- werkloos	5.1 (355)	5.1 (177)	4.3 (160)	6.4 (261)	19.7	25.7	27.6	36.8
- ziek/invalide	3.0 (205)	3.0 (122)	2.8 (105)	3.0 (154)	8.3	10.2	10.0	16.4
- andere	1.8 (124)	1.7 (63)	2.2 (81)	1.7 (72)	30.2	27.1	40.9	39.9
8. Socio-professionele categorie gezin								
- ongeschoold arbeider	19.2 (1191)	14.5 (538)	16.7 (640)	12.2 (525)	6.4	8.0	9.9	14.6
- geschoold arbeider	22.0 (1462)	19.1 (758)	23.1 (776)	21.5 (1022)	3.6	4.2	4.4	5.2
- bediende	29.7 (1963)	22.7 (8889)	30.3 (1016)	28.2 (1278)	1.9	1.8	1.9	3.6
- hoger bediende	10.4 (689)	13.8 (546)	16.9 (548)	15.6 (817)	1.3	0.8	1.9	2.5
- kleine zelfstandige	14.1 (884)	12.1 (418)	8.0 (269)	7.3 (299)	14.1	7.8	12.1	11.0
- landbouwer	1.7 (106)	1.3 (53)	1.7 (57)	1.4 (77)	36.4	35.4	32.3	37.3
- helper zelfstandige		1.3 (48)	0.9 (29)	0.4 (15)	-			
9a. Aantal inkomentrekkers								
1	52.8 (3269)	45.7 (1590)	43.5 (1718)	50.9 (2074)	8.8	10.2	11.9	13.3
2	40.8 (2761)	45.3 (1818)	50.1 (1788)	42.6 (2191)	2.0	2.2	1.8	1.8
3+	5.5 (373)	7.7 (323)	6.4 (231)	5.9 (344)	0.8	2.2	0.7	0.2
9b. Aantal tewerkgestelden								
0	37.1 (2152)	36.9 (1284)	35.0 (1383)	39.8 (1741)	12.6	13.6	16.8	17.9
1	33.5 (2301)	30.7 (1199)	31.7 (1192)	30.0 (1302)	2.7	2.3	3.1	1.5
2	26.2 (1805)	29.7 (1184)	30.6 (1145)	27.5 (1436)	1.5	0.8	0.3	0.7
3+	3.1 (213)	2.8 (112)	2.7 (101)	2.7 (153)	0.9	0.0	1.7	0.0

Vervolg van tabel 9.

	<i>% in de steekproef</i>				<i>EU-norm</i>			
	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
10. Huishoudtype								
alleenstaande	20.6 (1106)	19.6 (507)	22.2 (627)	26.7 (924)	11.1	11.1	14.1	12.5
koppel zonder kinderen	26.0 (1709)	26.2 (1019)	27.6 (1074)	28.7 (1409)	6.6	6.2	7.5	8.2
koppel met 1 afh. kind	13.3 (915)	12.3 (478)	12.4 (478)	9.6 (475)	3.6	1.6	2.6	4.7
koppel met 2 afh. kind.	13.8 (953)	14.6 (626)	11.9 (535)	11.1 (577)	2.6	3.8	4.7	3.1
koppel met 3+ kind	7.5 (515)	6.7 (314)	6.4 (298)	5.5 (300)	3.1	4.7	4.9	7.8
koppel met 1 of + onafh. kind	6.3 (426)	6.9 (292)	6.3 (293)	5.8 (350)	4.7	3.7	3.1	3.0
koppel met afh. en onafh. kind	4.3 (291)	4.7 (211)	3.5 (166)	2.8 (168)	3.4	3.4	1.3	2.8
alleenst. met 1 of + af. kind	2.6 (180)	2.8 (90)	3.9 (117)	4.0 (141)	8.3	11.3	8.3	2.9
alleenst. met afh. + onafh. kind	2.3 (152)	2.4 (89)	2.7 (105)	2.8 (137)	4.3	7.8	2.2	9.3
overige gezinnen	3.3 (224)	3.8 (153)	3.0 (128)	3.0 (151)	4.9	4.5	5.2	6.9
11. Relatie tot de woning								
- eigenaar	61.1 (3967)	64.5 (2629)	64.4 (2651)	67.7 (3363)	4.5	4.0	5.2	5.1
- huurder	34.2 (2223)	32.5 (1057)	32.1 (1055)	30.1 (1142)	7.6	9.0	8.9	12.5
12. Inkomensconfiguratie								
alleenstaande met								
• arbeidsinkomen	6.4 (448)	7.0 (198)	10.9 (309)	13.4 (439)	1.6	1.7	2.2	.8
• vervangingsuitkering	19.6 (1015)	18.1 (507)	17.1 (531)	20.0 (764)	10.9	11.7	14.0	13.5
koppel met								
• arbeidsinkomen + - arbeidsinkomen	22.5 (1556)	26.2 (1031)	27.5 (1162)	24.3 (1276)	.6	.7	.3	.5
- vervangingsinkomen	6.7 (459)	7.0 (291)	7.2 (307)	7.0 (365)	1.5	.3	1.5	.8
- geen inkomen	23.1 (1581)	19.0 (803)	13.9 (595)	12.1 (614)	3.6	2.6	4.5	1.7
• uitkering + - uitkering	6.5 (419)	7.7 (319)	8.0 (320)	8.4 (430)	6.4	5.9	6.9	4.4
- geen inkomen	13.4 (875)	12.7 (543)	11.7 (481)	12.4 (643)	12.7	15.8	15.5	23.4
13. Gezinstype								
- 1 actieve	11.2 (785)	11.5 (344)	15.5 (461)	19.7 (688)	9.3	9.2	8.6	10.8
- 1 bejaarde	15.9 (754)	15.1 (468)	14.7 (442)	15.5 (583)	10.4	11.1	15.4	11.4
- 2 actieven	57.3 (3940)	57.0 (2339)	54.7 (2300)	48.4 (2510)	3.3	3.2	4.1	4.0
- 1 actieve+1 bejaarde	5.3 (348)	5.0 (213)	4.3 (184)	4.4 (240)	2.5	4.0	4.9	6.0
- 2 bejaarden	10.4 (643)	11.4 (475)	10.8 (434)	12.0 (611)	12.1	10.2	10.4	13.7

* De percentages werden berekend op de totale bevolking exclusief de missings op de betreffende variabele.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

6. De doelmatigheid van de sociale zekerheid 1985-1997

Globaal blijkt de doelmatigheid van het geheel van de sociale zekerheid gedurende het voorbije decennium niet te zijn gewijzigd: zo'n 35% van de Belgische huishoudens ontsnapt aan de armoede, dankzij de sociale zekerheid. Omgekeerd is ook de mate van afhankelijkheid van de sociale zekerheid voor de bestaanszekerheid niet wezenlijk veranderd. Ondanks de aanhoudende groei van het aantal huishoudens dat een beroep doet op een vervangingsinkomen (van 50% in 1985 naar ruim 54% in 1997) blijft het aandeel gezinnen dat ook zonder sociale zekerheid bestaanszekerheid zou genieten schommelen rond de 60%.

Tabel 10. Percentage huishoudens naar bestaanszekerheid vóór en ná sociale zekerheid volgens EU-norm, België, 1985-1997.

	<i>EU-norm</i>			
	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
Bestaanszeker vóór sociale zekerheid	57.5	58.7	60.0	57.0
Bestaanszeker ná sociale zekerheid	36.5	35.3	32.8	35.2
Bestaansonzeker ondanks sociale zekerheid	6.0	5.9	7.2	7.7
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Evenwel neemt sedert 1985 de doelmatigheid van de *vervangingsinkomens* langzaam maar aanhoudend af: de armoede onder de gezinnen met een pensioen, een werkloosheids- of een arbeidsongeschiktheidsuitkering steeg van 9% in 1985 naar ruim 12% in 1997 (tabel 11). Deze ontwikkeling doet zich uitsluitend voor bij gezinnen die het vervangingsinkomen niet (kunnen) cumuleren met een arbeidsinkomen: voor deze groep - het betreft ruim 57% van uitkeringstrekkers - blijken de uitkeringen steeds minder toereikend om de grens van bestaanszekerheid te halen. Deze vaststelling is conform aan de koopkrachtontwikkelingen van de wettelijke minimum- en maximum-uitkeringsbedragen (zie bijlage 5). In de periode 1992-1997/'98 was er een 'koopkrachtverlies' voor *alle* sociale zekerheidsminima voor actieven (gezinshoofden, alleenstaanden in werkloosheid, invaliditeit en bijstand met 2%). Ook de maximale werkloosheidsuitkeringen ondergingen een verder koopkrachtverlies (reeds ingezet in 1981). In verhouding tot het NI/hoofd (Nationaal Inkomen per hoofd) zijn sedert 1983 alle minimale uitkeringen in de sociale zekerheid continu gedaald. Sedert 1986/87 bleven de minima ook achter op de loonontwikkeling.

Tabel 11. Percentage huishoudens naar bestaanszekerheid vóór en na vervangingsuitkering volgens EU-norm, België, 1985-1997.

	EU-norm											
	huishoudens met vervangingsuitkering				met uitsluitend vervangingsuitkering*				ook met andere inkomens			
	'85	'88	'92	'97	'85	'88	'92	'97	'85	'88	'92	'97
BZ vóór SZ	24.9	28.6	32.7	26.2	0.0	0.0	0.0	0.0	62.2	63.8	65.3	61.5
BZ na SZ	66.0	61.6	57.1	61.4	87.2	84.5	82.2	81.0	34.3	33.3	31.9	34.8
BOZ ondanks SZ	9.1	9.8	10.3	12.4	12.8	15.4	17.7	19.0	3.5	2.9	2.8	3.6
	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100)	(60.0)	(55.2)	(50.0)	(57.5)	(40.0)	(44.8)	(50.0)	(42.5)
	[49.7]	[52.5]	[52.6]	[54.1]	[30.1]	[29.0]	[26.3]	[31.1]	[20.1]	[23.5]	[26.3]	[23.0]

BZ = bestaanszeker; BOZ = bestaansonzeker; SZ = sociale zekerheid

( ) aandeel in totaal van huishoudens met uitkering; [ ] aandeel in totale bevolking

* uitsluitend uitkering = (uitkering+kinderbijslag)>= 90% van totaal gezinsinkomen

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Vooraf wanneer de werkloosheidsuitkeringen afzonderlijk worden beschouwd komen markante verschuivingen aan het licht (tabel 12). Het armoede-risico van *gezinnen met een werkloosheidsuitkering* ligt in 1997 bijna 7 procentpunten hoger dan in 1985. Deze stijging doet zich *uitsluitend* voor bij huishoudens waarvoor de werkloosheidsuitkering de enige bron van inkomen is (d.w.z. alleenstaanden en gezinshoofden): het armoede-risico steeg er zeer aanzienlijk, van 30% in 1985 naar bijna 60% in 1997. Het betreft hier weliswaar een minderheid van de werkloze gezinnen, maar voor het eerst sedert het begin van onze registraties in 1976 meten we een toename van hun aandeel van 14 naar 23% tussen 1992 en 1997. Deze vaststelling stemt overeen met de ambtelijke werkloosheidsstatistieken volgens dewelke het aandeel samenwonende volledig werklozen gedaald is van 58 naar 48%, terwijl eveneens statuten waar, in eerste instantie, samenwonenden gebruik van maken afgebouwd werden (inz. deeltijds werklozen)³. De afnemende doelmatigheid van de werkloosheidsuitkeringen houdt dus zowel verband met een compositioneel effect als met een groter wordende ontoereikendheid der uitkeringen (meer werkloze ééninkomensgezinnen en minder doelmatige uitkeringen voor deze gezinnen). De doelmatigheid van de uitkeringen voor

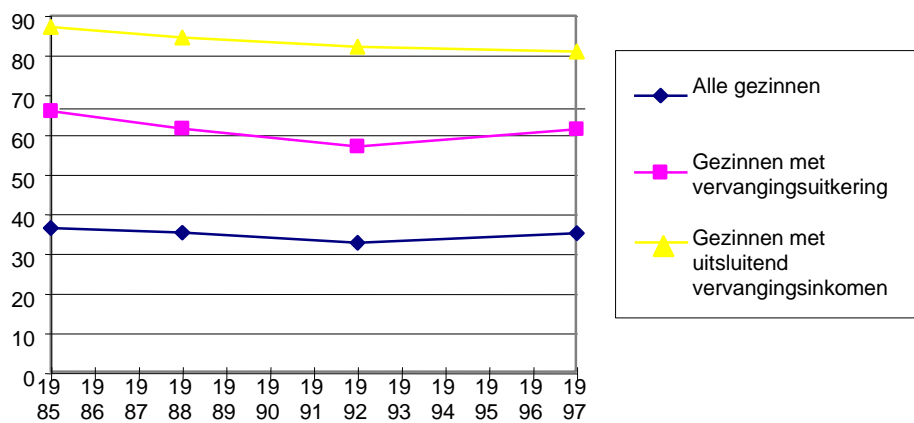
³ Binnen de groep werklozen waarvoor de werkloosheidsuitkering de enige bron van inkomen is zijn het vooral de alleenstaanden, ééninkomensgezinnen zonder kinderen en éénoudergezinnen die een gevoelige toename kennen tussen '92 en '97. Twee-inkomensgezinnen (werkloze met verdienende partner, al dan niet met kinderen ten laste) en samengestelde huishoudens (inwonende kinderen, ...) kennen een dalende trend.

Tabel: Procentuele verdeling van werklozen met uitkering naar gezinssituatie, o.b.v. CSB-enquêtes, 1985-1997.

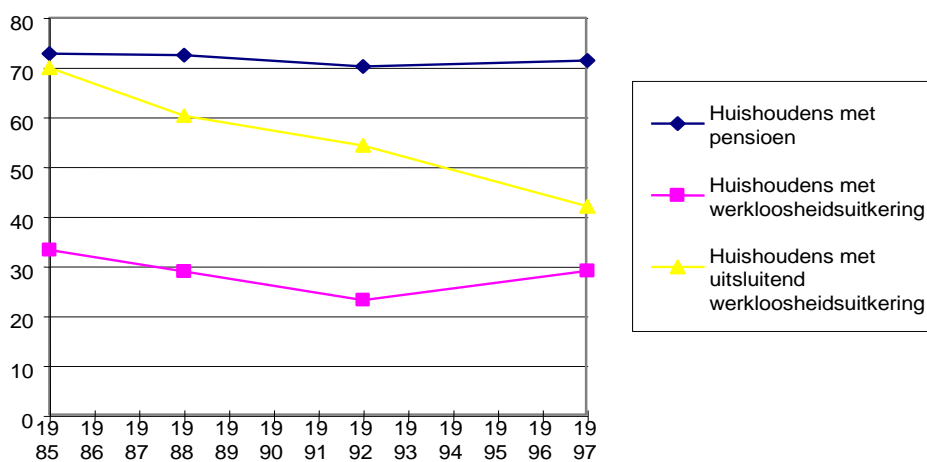
	1985	1992	1997
alleenstaande	8.0	6.8	15.1
ééninkomensgezin zonder kinderen	3.8	6.3	11.1
ééninkomensgezin met kinderen	8.1	5.6	2.2
éénoudergezin	4.7	5.4	8.5
twee-inkomensgezin	46.4	48.5	36.4
samengesteld huishouden	29.0	27.4	26.8
	100.0	100.0	100.0
	(N=737)	(N=418)	(N=477)

werkloze meerinkomensgezinnen lijkt eerder toe dan af te nemen, maar het aandeel van deze groep wordt kleiner.

Grafiek 7
Percentage gezinnen uit de armoede dankzij de sociale zekerheid, België, 1985-1997

Grafiek 8
Percentage gezinnen uit de armoede dankzij de sociale zekerheid, 1985-1997, geselecteerde categorieën

Tabel 12. Percentage huishoudens naar bestaanszekerheid vóór en ná pensioen- en werkloosheids-uitkering volgens EU-norm, België, 1985-1997.

	EU-norm											
	huishoudens met pensioenuitkering				met uitsluitend pensioenuitkering*				ook met andere inkomens			
	'85	'88	'92	'97	'85	'88	'92	'97	'85	'88	'92	'97
BZ vóór SZ	19.0	18.7	19.5	18.5	0.0	0.0	0.0	0.0	48.9	47.4	44.5	46.3
BZ ná SZ	72.8	72.5	70.2	71.4	89.1	87.5	84.1	86.7	47.1	49.5	52.2	48.5
BOZ ondanks SZ	8.1	8.8	10.3	10.1	10.8	12.5	15.8	13.3	4.0	3.1	3.4	5.2
Totaal	100.0	100.0	100.0	100	100.0	100.0	100.0	100	100.0	100.0	100.0	100
	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100)	(63.7)	(60.7)	(56.3)	(60.0)	(36.3)	(39.3)	(43.7)	(40.0)
	[36.3]	[35.3]	[34.6]	[37.6]	[23.1]	[21.4]	[19.5]	[22.6]	[13.2]	[13.9]	[15.1]	[15.0]

	huishoudens met werkloosheidsuitkering				met uitsluitend werkloosheidsuitkering*				ook met andere inkomens			
	'85	'88	'92	'97	'85	'88	'92	'97	'85	'88	'92	'97
	BZ vóór SZ	58.1	61.3	67.9	55.7	0.0	0.0	0.0	0.0	75.6	76.3	78.1
BZ ná SZ	33.3	29.0	23.2	29.1	70.0	60.3	54.0	42.1	22.2	21.2	19.2	25.2
BOZ ondanks SZ	8.6	9.7	8.9	15.2	30.0	38.7	46.0	57.9	2.2	2.5	2.7	2.5
Totaal	100.0	100.0	100.0	100	100.0	100.0	100.0	100	100.0	100.0	100.0	100
	(100.0)	(100.0)	(100.0)	(100)	(23.1)	(19.9)	(14.3)	(22.9)	(67.9)	(80.1)	(85.7)	(77.1)
	[11.3]	[13.9]	[15.6]	[13.0]	[2.6]	[2.8]	[2.2]	[3.0]	[8.7]	[11.1]	[13.4]	[10.0]

BZ = bestaanszeker; BOZ = bestaansonzeker; SZ = sociale zekerheid

( ) aandeel in totaal van huishoudens met uitkering; [ ] aandeel in totale bevolking

* uitsluitend uitkering = (uitkering+kinderbijslag)>= 90% van totaal gezinsinkomen

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

7. Inter-regionale inkomens- en welvaartsverschillen 1985-1997

Het gemiddeld inkomen van de Vlaamse en Waalse gezinnen bedroeg in 1997 resp. 80.100 en 73.200 BEF/maand (tabel 13 en 14). Deze regionale inkomens- en welvaarts kloof – die sterk was gegroeid tussen 1985 en 1992 – bleef de jongste jaren stabiel. Net als in 1992 was in 1997 het gemiddeld welvaartsniveau van de Vlaamse gezinnen 6% hoger dan dat van de Waalse gezinnen. Al naargelang de gebruikte armoede-maatstaf ligt de geregistreeerde armoede in Wallonië 2 tot 4 procentpunten hoger dan in Vlaanderen. Deze verschillen zijn thans kleiner dan in het begin van de 90'er jaren.

Tabel 13. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, Vlaanderen, 1985-1997.

	1985	1988	1992	1997
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	69.800	75.300	79.500	80.100
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	39.600	42.800	46.300	48.000
Armoede huishoudens (%)				
- EU-norm	5.8	5.2	6.6	7.0
- EG-norm	5.2	4.3	5.0	6.1
Armoede individuen (%)				
- EU-norm	4.3	4.2	4.7	5.4
- EG-norm	5.2	4.5	5.0	6.3
Ongelijkheidsmaatstaf Theil				
- totaal gezinsinkomen	0.131	0.136	0.146	0.150
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.084	0.094	0.091	0.093

Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

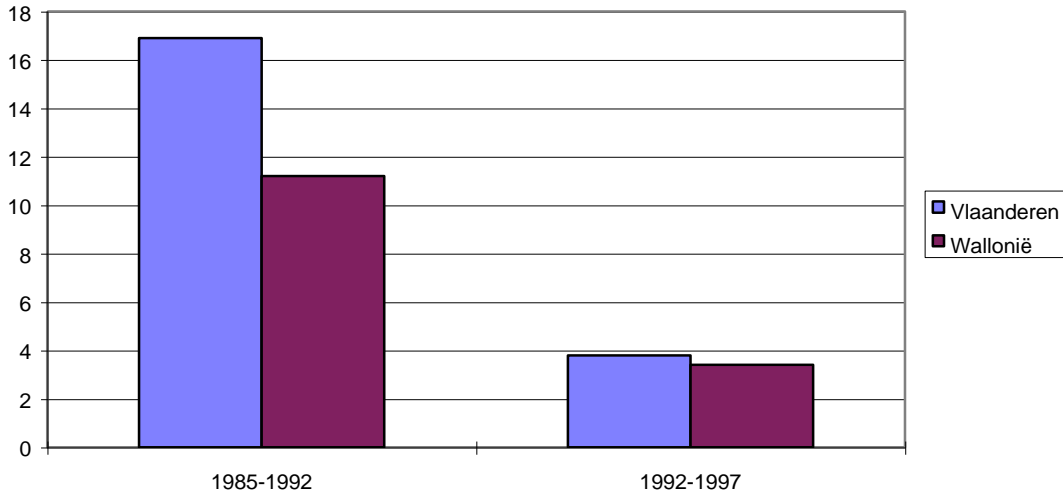
Tabel 14. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, Wallonië 1985-1997.

	1985	1988	1992	1997
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	67.200	68.800	72.500	73.200
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	39.200	40.200	43.600	45.100
Armoede huishoudens (%)				
- EU-norm	6.1	8.5	9.0	9.1
- EG-norm	7.2	8.4	8.8	9.2
Armoede individuen (%)				
- EU-norm	5.2	7.5	8.0	8.4
- EG-norm	8.8	10.1	10.5	10.7
Ongelijkheidsmaatstaf Theil				
- totaal gezinsinkomen	0.135	0.156	0.144	0.153
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.085	0.104	0.095	0.093

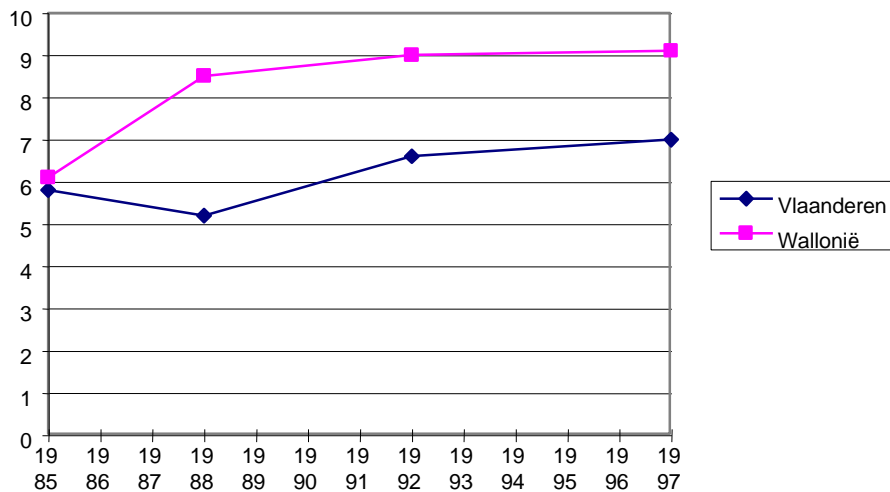
Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Grafiek 9
Groei gemiddelde welvaart, 1985-1997

Grafiek 10
Percentage huishoudens in relatieve armoede (EU-norm), 1985-1997

Onze gegevens suggereren een verdere afname van de sociale zekerheidstransferten van Vlaanderen naar Wallonië. Deze trend was reeds zichtbaar tussen 1985 en 1992. Aan de uitgavenzijde is er over de ganse periode een duidelijke convergentie merkbaar in de pensioenen (het Waalse uitgavenoverschot daalt van bijna 30% in 1985 naar 7% in 1997), en in de pensioenen aan niet-bejaarden (van 41% verschil in het voordeel van Wallonië naar 9% verschil in het voordeel van Vlaanderen). In het meest recente verleden registreren we ook in

de werkloosheid een lichte toenadering van de uitgavenniveaus (van ruim 80%-verschil in 1992 naar 55%-verschil in 1997). De lichte afname van de verschillen in het volume arbeidsinkomens suggereert ook enige toenadering aan de bijdrage-zijde. Het hoofdelijk gemiddeld inkomen uit arbeid ligt in Vlaanderen 17% hoger dan in Wallonië. In 1992 bedroeg het verschil nog zo'n 21%.

Tabel 15. Gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking naar inkomensbron (in BEF/maand), Vlaanderen-Wallonië, 1985-1992.

	1985 (1)			1992			1997		
	Vl.	Wal.	% verschil (2)	Vl.	Wal.	% verschil (2)	Vl.	Wal.	% verschil (2)
Tot. beschikb. ink.	24.842	24.667	.7	30.059	28.021	6.9	31.631	29.812	5.8
Inkomen uit arbeid	16.836	14.466	14.8	20.112	16.207	20.8	20.281	17.046	16.7
Inkomen uit SZ	6.727	8.955	-29.7	7.698	9.598	-22.7	9.149	10.380	-12.8
- vervangingsink.	5.402	7.581	-35.4	6.440	8.146	-24.3	7.873	8.991	-13.4
- pensioen	3.126	4.067	-27.2	3.560	4.298	-19.3	4.622	4.967	-7.3
- werkloosheid	739	1.067	-38.5	773	1.642	-80.7	841	1.426	-55.2
- pensioen niet-bejaarden (3)	1.032	1.526	-41.1	1.428	1.309	8.6	1.579	1.431	9.4
- overigen (4)	571	1.114	-71.3	728	928	-25.1	721	965	-29.7
- kinderbijslag	1.318	1.359	-3.0	1.258	1.452	-14.6	1.267	1.388	-8.7

SZ = sociale zekerheid

(1) Cijfers voor 1985 en 1992 uitgedrukt in prijzen van 1997.

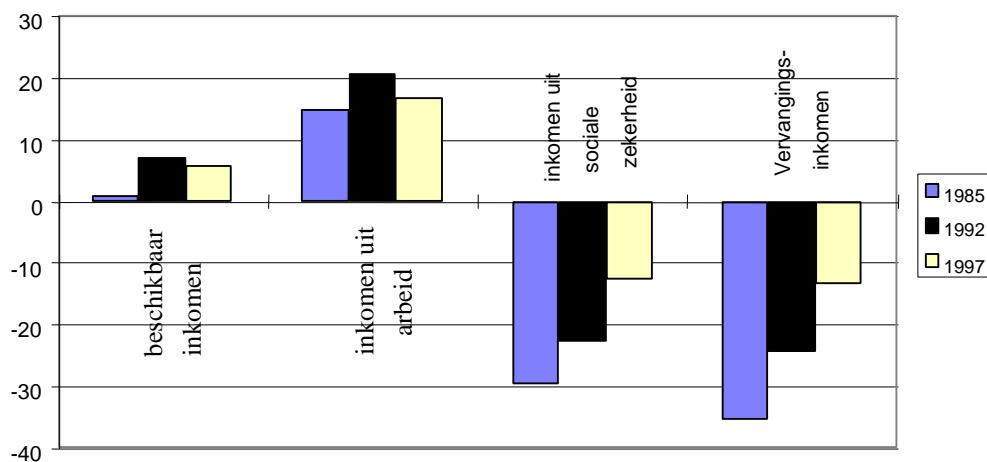
(2) Berekend over gemiddelde voor België.

(3) Brugpensioenen en overlevingspensioenen van personen op actieve leeftijd.

(4) Ziekte en invaliditeitsuitkeringen, arbeidsongevallen, beroepsziekten en uitkeringen aan minder-validen.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Grafiek 11
Gemiddeld inkomen per hoofd, Vlaanderen t.o.v. Wallonië, 1985-1997

Bibliografie

- ATKINSON, A., RAINWATER, L., SMEEDING, T. (1995), *Income Distribution in OECD Countries*. Paris: OECD.
- CANTILLON, B., MARX, I., PROOST, D., VAN DAM, R. (1994), 'Sociale indicatoren 1985-1992', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, nr. 2.
- CANTILLON, B., MARX, I., VAN DEN BOSCH, K. (1996), *Armoede, arbeidsmarkten en sociale zekerheid in de landen van de OESO*, Berichten/UFSIA, Centrum voor Sociaal Beleid, Antwerpen, december.
- CANTILLON, B. (1999), *De welvaartsstaat in de kering*. Kapellen: Pelckmans, 317 p.
- DELEECK, H., BERGHMAN, J., VAN HEDDEGHEM, P., VERREYCKEN, L. (1980), *De sociale zekerheid tussen droom en daad. Theorie, onderzoek, beleid*. Antwerpen/Deventer: Van Loghum Slaterus.
- DELEECK, H., CANTILLON, B., DE LATHOUWER, L., VAN DEN BOSCH, K., WYNS, M. (1986), 'Indicatoren van de sociale zekerheid 1976-1985 (globale resultaten)', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, bijlage bij nr. 4-5.
- DELEECK, H., CANTILLON, B., MEULEMANS, B., VAN DEN BOSCH, K. (1991), 'Sociale Indicatoren van de Sociale Zekerheid', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, nr. 10-12.
- EUROPEAN COMMISSION (1998), *Social Protection in Europe 1997*. Brussels: European Commission.
- EUROSTAT (1997), *Répartition du Revenu et pauvreté dans l'Europe des douze. Statistiques en Bref, Population et conditions sociales*.
- GOTTSCHALK, P. en SMEEDING, T. (1997), Cross national comparisons of earnings and income inequality, *Journal of Economic Literature*, 35(2): 633-687.
- HAGENAARS, A.J.M., DE VOS, K., ASGHAR ZAIDI, M. (1994), *Patterns of Poverty in Europe*. Paper presented at the 23rd General Conference of the IARIW, Canada, August 21-27.
- JACOBS, T., MARYNISSEN, R. (1993), *Methodebericht golf (1992)*. Antwerpen: Universitaire Instelling Antwerpen.
- MEULEMANS, B., MARANNES, F. (1993), 'La repartition des revenus du patrimoine: une étude socio-économique des ménages belges en 1988', *Cahiers Economiques de Bruxelles*, 137.
- NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK (1997), *Enquête naar de beroepsbevolking* Brussel.
- NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK (1998), *Bevolkingsstatistieken*. Brussel.
- OECD (1998), *Income distribution and poverty in selected OECD countries*, Economics Department Working Paper 189: Paris: OECD.
- PROOST, D., VAN DAM, R., VAN DEN BOSCH, K. (1996), *Valideringsstudie van twee Belgische inkomenssurveys*. Berichten/UFSIA, Centrum voor Sociaal Beleid, Antwerpen, december.
- RADEMAEKERS, K., VUCHELEN, J. (z.d.), *De verdeling van het Belgisch gezinsvermogen*. Vakgroep Econometrie en Macro-economische Studies, Vrije Universiteit Brussel.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Representativiteit SEP97

(Cijfers SEP nà weging)

Tabel B1.1. Percentuele verdeling *individuen*.

a. België

	<i>Bevolkingsstatistieken NIS (1/1/97)</i>	<i>SEP97</i>
Geslacht		
Man	48.9	49.1
vrouw	51.1	50.9
Burgerlijke staat		
ongetrouwd	39.4	38.4
getrouwd	48.3	49.6
weduw(e)(naar)	7.3	6.6
gescheiden	5.1	4.1
feitelijk gescheiden	-	0.7
leeftijd		
0-14	17.8	16.8
15-24	12.5	13.8
25-34	15.1	14.5
35-44	15.2	15.0
45-54	12.7	13.4
55-64	10.4	10.6
65-74	9.7	9.7
75+	6.6	6.2
gewest		
Vlaanderen	58.0	60.6
Wallonië	32.7	31.2
Brussel	9.3	8.1
	<i>Enquête beroepsbevolking NIS '97</i>	<i>SEP97</i>
activiteit		
werkend	37.7	37.3
werkloos	3.7	5.5
studeren	8.3	9.5
niet-actief (15-64)	16.4	14.9
65+	16.1	15.9
-15	17.8	16.8
hoogst behaalde diploma (+ 15 jarigen)		
LO	29.5	22.1
LMO	23.3	24.7
HMO	28.1	27.0
HO korte type	10.2	11.4
HO lange type	2.9	2.9
Universiteit	6.0	5.7
missing (of 'andere')		5.9 (0.3)
		N(ongw)=12260

<i>leeftijd x geslacht</i>	<i>mannen</i>		<i>vrouwen</i>	
	<i>Bevolking (NIS)</i>	<i>SEP97</i>	<i>Bevolking (NIS)</i>	<i>SEP97</i>
0-14	18.6	17.6	17.0	16.0
15-24	13.0	14.5	12.0	13.2
25-34	15.7	15.3	14.6	13.8
35-44	15.7	15.2	14.6	14.8
45-54	13.1	13.0	12.3	13.7
55-64	10.4	10.5	10.5	10.7
65-74	8.8	9.2	10.5	10.2
75+	4.6	4.8	8.5	7.6

b. Vlaanderen

	<i>Bevolkingsstatistieken NIS (1/1/97)</i>	<i>SEP97</i>
Geslacht		
Man	49.3	49.2
vrouw	50.7	50.8
Burgerlijke staat		
ongetrouwd	37.9	37.2
getrouwd	51.0	52.5
weduw(e)(naar)	6.7	5.8
gescheiden	4.4	3.3
feitelijk gescheiden	-	0.5
leeftijd		
0-14	17.4	16.7
15-24	12.3	13.6
25-34	15.2	14.5
35-44	15.4	15.8
45-54	12.9	13.6
55-64	10.9	10.4
65-74	9.6	9.6
75+	6.4	5.9
Enquête beroepsbevolking NIS '97		
activiteit		
werkend	40.1	39.1
werkloos	2.2	4.3
studeren	8.0	9.4
niet-actief (15-64)	16.6	15.1
65+	15.8	15.5
-15	17.4	16.7
N(ongew)=7618		

<i>leeftijd x geslacht</i>	<i>mannen</i>		<i>vrouwen</i>	
	<i>Bevolking (NIS)</i>	<i>SEP97</i>	<i>Bevolking (NIS)</i>	<i>SEP97</i>
0-14	18.0	17.2	16.7	16.0
15-24	12.8	14.2	11.9	13.0
25-34	15.7	14.8	14.7	14.1
35-44	15.9	16.2	14.9	15.6
45-54	13.3	13.2	12.5	13.9
55-64	10.9	10.5	10.9	10.2
65-74	8.9	9.1	10.2	10.1
75+	4.6	4.7	8.1	7.0

c. Wallonië

	<i>Bevolkingsstatistieken NIS (1/1/'97)</i>	<i>SEP97</i>
Geslacht		
Man	48.5	48.6
vrouw	51.5	51.4
Burgerlijke staat		
ongetrouwd	40.4	39.3
getrouwd	45.8	46.9
weduw(e)(naar)	8.1	8.1
gescheiden	5.7	4.4
feitelijk gescheiden	-	1.1
leeftijd		
0-14	18.6	17.2
15-24	12.8	14.0
25-34	14.5	14.7
35-44	15.1	14.1
45-54	12.7	12.7
55-64	9.8	11.4
65-74	9.9	9.4
75+	6.6	6.5
Enquête beroepsbevolking NIS '97		
activiteit		
werkend	34.6	34.3
werkloos	5.4	7.4
studeren	8.7	9.3
niet-actief (15-64)	16.5	15.9
65+	16.2	15.9
-15	18.6	17.2
N(ongew.)=4084		

<i>leeftijd x geslacht</i>	<i>mannen</i>		<i>vrouwen</i>	
	<i>Bevolking (NIS)</i>	<i>SEP97</i>	<i>Bevolking (NIS)</i>	<i>SEP97</i>
0-14	19.7	18.9	17.7	15.6
15-24	13.4	14.0	12.1	14.0
25-34	15.1	16.4	13.8	13.2
35-44	15.6	14.1	14.5	14.1
45-54	13.1	12.6	12.3	12.7
55-64	9.7	10.9	10.0	11.9
65-74	8.9	8.8	10.8	9.9
75+	4.4	4.3	8.7	8.7

Tabel B1.2. Percentuele verdeling *huishoudens*.

a. België

	<i>Bevolkingsstatistieken - NIS (1/1/'97)</i>	<i>SEP97</i>
Gewest		
Vlaanderen	56.3	58.5
Wallonië	32.5	31.3
Brussel	11.3	9.9
Aantal leden huishouden		
1	30.2	26.7
2	30.5	34.0
3	17.3	17.0
4	14.3	14.7
5	5.2	5.6
5+	2.3	2.1
		N(ongew.)=4632

b. Vlaanderen

	<i>Bevolkingsstatistieken - NIS (1/1/'97)</i>	<i>SEP97</i>
Aantal leden huishouden		
1	26.1	23.8
2	32.3	33.9
3	18.3	17.9
4	15.8	16.6
5	5.4	5.8
5+	2.1	2.0
		N(ongew.)=2802

c. Wallonië

	<i>Bevolkingsstatistieken - NIS (1/1/'97)</i>	<i>Totaal SEP97</i>
Aantal leden huishouden		
1	30.3	27.1
2	29.7	33.9
3	17.8	16.7
4	14.0	13.8
5	5.6	6.2
5+	2.5	2.3
		N(ongew.)=1586

Bijlage 2. Methodologische toelichting

1. De gegevensverzameling

De sociale indicatoren worden opgesteld op basis van gegevens afkomstig van de bevraging van een representatieve toevalssteekproef van de Belgische private huishoudens. Enquêtes welke toelieten de sociale indicatoren op te stellen werden tot dusver gehouden in 1976 (enkel Vlaanderen, 5.429 huishoudens), 1985 (België, 6.471 huishoudens waarvan 3.782 in Vlaanderen en 2.092 in Wallonië), 1988 (België, 3.779 huishoudens waarvan 2.285 in Vlaanderen en 1.254 in Wallonië) en 1992 (3.821 huishoudens waarvan 2.460 in Vlaanderen en 1.177 in Wallonië). De enquête van 1997 omvatte 4.632 huishoudens, waarvan 2.802 in Vlaanderen en 1.596 in Wallonië. Sinds 1985 heeft de survey een panel-karakter: huishoudens die in 1985 werden geselecteerd werden in 1988, 1992 en 1997 opnieuw bevestigd. Dit laat toe veranderingen op het niveau van de individuele analyse-eenheid te onderzoeken. In 1992 en 1997 werd de panel-steekproef aangevuld met een bijtrekking. De initiële steekproef werd getrokken via een gestratificeerde twee-traps steekproef op bevolkingsregisters. Het design van beide bijtrekkingen was grosso-modo identiek aan dat van de initiële steekproef. De bijtrekkingen werden geselecteerd op het Rijksregister. Voor de bijtrekking van 1997 werd de categorie huishoudens met een gezinshoofd tussen 50 en 75 jaar oververtegenwoordigd. Voor analyses op de totale populatie wordt deze oververtegenwoordiging gecorrigeerd via weging.

De gegevens worden verzameld via face-to-face interviews. Huishoudgegevens (woning, gezinssamenstelling,...) worden verstrekt door het gezinshoofd of eventueel de partner. Binnen elk huishouden wordt over ieder lid informatie ingezameld. Voor alle personen van 18 en ouder verloopt dit via een afzonderlijke individuele ‘volwassenen-vragenlijst’, voor min-18jarigen worden de basisgegevens verstrekt door het gezinshoofd.

Veldwerk-regels houden o.m. in dat de enquêteur minstens drie contactpogingen op verschillende dagen en tijdstippen moet ondernemen voor elk huishouden. Voor de bijtrekking van 1997 werd, met het oog op het realiseren van het vooropgezette aantal gerealiseerde enquêtes een grotere bruto-steekproef ingezet. De gegevensverzameling liep van april 1997 tot november 1997. De respons bedroeg in 1997 69% voor panel-huishoudens, 48% voor afsplitsingen en 46% voor de bijtrekking. Voor de panel-steekproef werd een herweging uitgevoerd ter compensatie van eventuele selectiviteit in de uitval en ter correctie differentiële cross-sectionele selectiekansen tengevolge van panel-opvolgingsregels. De weging gebeurde aan de hand van kenmerken uit een vorige golf (o.a. woonsituatie, inkomen, gezins- en arbeidsmarktsituatie). Voor de bijtrekking werd in 1997 een herweging uitgevoerd ter compensatie van eventuele selectiviteit in de non-respons op basis van gegevens uit het Rijksregister (aantal gezinsleden, leeftijd van het gezinshoofd, gewest).

2. Analyse-eenheid

In de studie wordt het huishouden als analyse-eenheid gehanteerd. Hierbij worden alle personen die hun inkomsten voor een groot deel samenleggen, met inbegrip van de werkende inwonende kinderen en de studenten die op kot verblijven. Dit uitgangspunt sluit aan bij de dagelijkse realiteit, waar het huishouden als eenheid van inkomsten en uitgaven fungeert. Aangenomen wordt dat de leden van een huishouden de middelen zodanig verdelen dat ofwel iedereen ofwel niemand arm is. Alhoewel er duidelijke aanwijzingen zijn dat macht en inkomen ongelijk verdeeld zijn binnen huishoudens is deze intra-huishoudelijke verdeling zeer moeilijk te meten.

3. Inkomen

Het inkomen wordt in de CSB-enquêtes bevraagd op maandbasis. Het totaal beschikbaar inkomen van het huishouden omvat voor alle leden de netto-lonen uit hoofd- en bijberoep, de bedrijfsinkomsten (na kosten en lonen) van zelfstandigen, de sociale zekerheidsuitkeringen (arbeidsongeschiktheid, pensioen, werkloosheid en kinderbijslag), het bestaansminimum en diverse inkomens (zoals OCMW-steun, alimentatie, verhuuropbrengsten en studiebeurzen). Inkomens uit roerend vermogen worden niet opgenomen in de analyse van de evolutie daar deze in vroegere enquêtes niet werden bevraagd (enkel beschikbaar sinds 1992). Arbeidspremie en vakantiegeld zijn om dezelfde reden ook niet opgenomen in de vergelijking (enkel beschikbaar sinds 1997). Opname van deze componenten in het totaal beschikbaar maandelijks gezinsinkomen heeft een groter effect op de gemiddelde hoogte van het bedrag dan op de mate van ongelijkheid (cf. tabel B2.1). Hierbij dient te worden aangestipt dat de meting van het inkomen uit roerend vermogen in surveys, zoals het SEP, wellicht in belangrijke mate af te rekenen heeft met onderrapportering (cf. Meulemans en Marannes, 1993). In de mate dat deze inkomenscomponent aan het zicht onttrokken is kan ook de evolutie van de inkomensverdeling onder- of overschat zijn⁴.

---

⁴ In een studie naar het Belgisch gezinsvermogen stellen Rademaekers en Vuchelen een stijging vast van de ongelijkheid in de verdeling van dit vermogen tussen 1984 en 1994. Voor de periode 1969-1994 wijzen de cijfers op een afname van de ongelijkheid, alhoewel de auteurs hier omwille van methodologische verschillen voorbehoud bij aantekenen (Rademaekers en Vuchelen, 1998).

Tabel B2.1. Gemiddeld inkomen en ongelijkheid volgens verschillende inkomensconcepten.

<i>Inkomensconcept*</i>	<i>gemiddeld bedrag</i>	<i>Ongelijkheidsmaatstaf Gini</i>
Totaal gezinsinkomen zoals gebruikt in de studie	76.900	0.309
Totaal gezinsinkomen incl. premies en vakantiegeld	80.600	0.315
Totaal gezinsinkomen incl. premies, vakantiegeld en inkomsten uit roerend vermogen	83.900	0.319
Gestandaardiseerd gezinsinkomen	47.200	0.241
Gestandaardiseerd gezinsinkomen incl. premies en vakantiegeld	49.400	0.248
Gestandaardiseerd gezinsinkomen incl. premies, vakantiegeld en inkomen uit roerend vermogen	51.400	0.255

* Premies, vakantiegeld, inkomsten uit roerend vermogen werden omgerekend naar maandbedragen.

4. Het concept welvaart

De welvaart van een gezin is een functie van het totale inkomen van het huishouden én van het aantal mensen dat van dat inkomen moeten rondkomen. Nu heeft een gezin bestaande uit twee volwassenen en twee kinderen dat van 60.000 BEF moet rondkomen uiteraard niet dezelfde levensstandaard als een alleenstaande die van dat bedrag leeft. In het ene geval moeten vier mensen van dat inkomen rondkomen, in het andere geval slechts één persoon. Maar de levensstandaard van het eerste gezin is wel hoger dan 60.000 BEF gedeeld door vier omdat er belangrijke voordelen verbonden zijn aan samenleven. Men kan een huis delen, verwarming, telefoon, koelkast, auto etc. Om de levensstandaard van gezinnen van verschillende grootte te berekenen gebruiken we equivalentiefactoren, die totaal gezinsinkomen omzetten in gestandaardiseerd inkomen, d.w.z. rekening houdend met het aantal gezinsleden en schaalvoordelen in consumptie. De eerste volwassene vormt de basis en krijgt bijgevolg factor 1 toegewezen. Voor elke bijkomende volwassene in het gezin gebruiken we equivalentiefactor 0.5, voor elk kind 0.3. In het geval van het gezin met twee volwassenen en twee kinderen wordt het totale gezinsinkomen (60.000 BEF) gedeeld door 1 voor de eerste volwassene plus 0.5 voor de tweede volwassene, plus 0.6 voor de twee kinderen samen. De levensstandaard van het gezin is dus gelijk aan 28.570 BEF. In het geval van de alleenstaande is de levensstandaard uiteraard gelijk aan 60.000 BEF.

5. De meting van armoede

Armoede in de brede zin van het woord is een multi-dimensioneel begrip, dat vele domeinen van het leven bestrijkt (cf. UNDP, 1997). Hier beperken we ons echter tot de financiële dimensie. Deze keuze wordt ingegeven door zowel praktische als inhoudelijke motieven. Veel van de andere dimensies van armoede die men zou kunnen samenvatten onder de noemer 'sociale uitsluiting' zijn zeer moeilijk te operationaliseren. Inhoudelijk wordt deze keuze

verantwoord door het feit dat in een sterk gemonetariseerde markteconomie de beschikking over voldoende inkomen een belangrijke voorwaarde is voor het bereiken van een zekere mate van welzijn en van sociale participatie.

Gegeven de keuze dat armoede en bestaansonzekerheid worden gemeten op basis van inkomen, moet een bepaalde grens of norm worden gehanteerd waar beneden gezinnen of huishoudens als arm of bestaansonzeker worden beschouwd. In deze studie worden twee zg. relatieve normen gebruikt: de EG-norm, welke ook bij vorige 'sociale indicatoren' werd gebruikt (Cantillon, e.a., 1993) en de EU-norm.

De hier gebruikte relatieve normen leggen de armoedelijns vast op een bepaald percentage van het gemiddeld of het mediaan gezinsinkomen. Zowel bij de EG- als bij de EU-norm wordt in deze studie 50% van het gemiddelde genomen. Beide armoedenormen verschillen van elkaar door de gebruikte equivalentieschaal. Voor de EG-norm is dit 1 voor de eerste volwassene in het gezin, 0,7 voor elke bijkomende volwassene en 0,5 voor ieder kind in het huishouden. Deze norm werd voorheen gebruikt in enkele armoedestudies van de Europese overheden. Naderhand werd evenwel de vraag gesteld of de gebruikte equivalentieschaal niet te stijl is, d.w.z. de kost van bijkomende personen in het huishouden niet te hoog inschat. In enkele recentere armoedestudies (Hagenaars, e.a. 1994; Cantillon, 1996; Eurostat, 1997) wordt daarom een andere equivalentieschaal gebruikt met volgende gewichten: 1 voor de eerste volwassene in het gezin, 0,5 voor iedere andere volwassene, en 0,3 voor ieder kind. Ter onderscheid met de EG-norm, en in aansluiting met politieke evoluties noemen we deze aangepaste relatieve norm de EU-norm.

Welke kenmerken heeft de relatieve methode? Uit de definitie volgt dat de EG- en EU-normen 'welvaartsvast' zijn, dat wil zeggen een stijging van het gemiddeld inkomen (gecorrigeerd voor veranderingen in de gezinsgrootte) leidt direct tot een even grote stijging van de armoedenormen. Bij een algemene toename van de welvaart, waarbij de inkomens van alle huishoudens met hetzelfde percentage stijgen, zal de armoede zoals gemeten met de relatieve normen altijd op hetzelfde niveau blijven. Men zou daarom kunnen zeggen dat de relatieve normen niet zozeer armoede meten, als wel een bepaald aspect van de inkomensongelijkheid, namelijk hoeveel mensen er in de 'onderste staart' van de inkomensverdeling zitten. Ook al omdat het niveau (50 percent van het gemiddelde i.p.v. bijvoorbeeld 40 of 60) en de equivalentieschaal in grote mate willekeurig zijn, kan de groep armen volgens de EG- of EU-norm inderdaad moeilijk gelijk gesteld worden aan de groep van mensen die zich in een duidelijke toestand van deprivatie bevinden. Dit neemt niet weg dat de evolutie van de omvang van die 'onderste staart' ons inziens een relevante indicator is om na te gaan hoe maatschappelijke ontwikkelingen en beleidsingrepen de positie van de meest kwetsbare inkomensgroepen hebben beïnvloed. Met andere woorden, het percentage armen volgens de EG- of EU-norm op zichzelf is van minder belang dan de evolutie van dit percentage over de tijd heen, en (de veranderingen in) de samenstelling van deze groep. In onderstaande tabel worden de niveaus van de EU-norm voor de verschillende jaren weergegeven.

Tabel B2.2. EU-norm, België, 1985-1988-1992-1997*.

	1985	1988	1992	1997
1 bejaarde	19.800	21.200	22.900	23.600
1 actieve	19.800	21.200	22.900	23.600
2 bejaarden	29.800	31.800	34.300	35.400
1 actieve + 1 bejaarde	29.800	31.800	34.300	35.400
2 actieven	29.800	31.800	34.300	35.400
2 actieven + 1 kind	35.700	38.200	41.200	42.500
2 actieven + 2 kinderen	41.700	44.600	48.100	49.600
2 actieven + 3 kinderen	47.600	50.900	54.900	56.700
1 actieve + 1 kind	25.800	27.600	29.800	30.700

* bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997

Naast de (welvaartsvaste) relatieve normen werd ook gewerkt met een constante (koopkracht-vaste) armoedenorm. Hiervoor werd de EU-norm, zoals berekend op de gegevens van 1992 genomen, gecorrigeerd voor prijsevoluties en toegepast op de gegevens van 1985, 1988 en 1997. Deze werkwijze laat toe de ‘absolute’ evolutie na te gaan: hoeveel huishoudens blijven, over de tijd heen, onder een bepaald, vast, koopkrachtniveau.

6. Pre-transfer armoede

In de studie wordt ook het concept ‘pre-transfer armoede’ gehanteerd. De pre-transfer armoede wordt berekend door niet het feitelijk gezinsinkomen te vergelijken met de armoedenorm, maar in de plaats daarvan het gezinsinkomen minus de sociale zekerheids-uitkeringen die het gezin ontvangt. Pre-transfer armoede is geen variabele die een reële toestand reflecteert, zoals levensstandaard of armoede dat zijn, maar is een geconstrueerde variabele die een hypothetische toestand weerspiegelt. Dit is belangrijk voor de interpretatie. Pre-transfer armoede mag niet geïnterpreteerd worden als de armoede die zou bestaan zonder sociale zekerheid. Vooreerst zouden we dan al de vervangingsinkomens die worden uitgekeerd terug moeten verdelen over de gezinnen. Ten tweede is het best mogelijk dat het marktinkomen van bepaalde gezinnen aanzienlijk hoger zou liggen indien ze geen uitkering zouden ontvangen. Niettemin krijgen we een indicatie van de mate waarin mensen *feitelijk* afhankelijk zijn van de sociale zekerheid voor hun financiële bestaanszekerheid.

7. De meting van inkomensongelijkheid

Voor de meting van de inkomens- en welvaartsongelijkheid worden enkele traditionele ongelijkheidsmaatstaven gehanteerd. Zij worden als volgt gedefinieerd:

$$\text{Theil} = \frac{1}{n} * \sum_i \left(\left(\frac{y_i}{m} \right) * \log \left(\frac{y_i}{m} \right) \right)$$

$$\text{Gini} = \frac{2}{n^2 m} \sum_i \left(i - \frac{n+1}{2} \right) y_i$$

waarbij   n : aantal inkomenseenheden
               m: gemiddeld inkomen in de steekproef
                $y_i \dots y_n$: inkomen van inkomenseenheid i

Beide maatstaven hebben de waarde 0 indien de totale inkomensmassa volledig egaal gespreid is over de steekproef, d.w.z. elke inkomenseenheid eenzelfde deel heeft van de totale inkomensmassa. Beide maatstaven bereiken ook hun maximum wanneer alle inkomen bij één huishouden geconcentreerd is. Voor de Gini is dit maximum $1-1/n$ (bij benadering 1), voor de Theil-coëfficiënt is dit maximum $\log n$.

Daarnaast wordt de inkomensspreiding weergegeven door de decielratio's D1/D9 en D5/D9. Hierbij wordt de verhouding genomen van het tiende, resp. vijftigste, inkomenspercentiel met het negentigste percentiel.

Bijlage 3. Basistabellen sociale indicatoren op basis van PSBH-gegevens

Naast het Sociaal Economisch Panel bestaat nog een andere survey die een uitgebreide inkomensbevraging bevat. Het betreft de Panel Study on Belgian Households (PSBH)⁵. Het betreft eveneens een panelstudie, zij het dat de PSBH een jaarlijkse bevraging kent. In Proost e.a. (1996) werd de eerste PSBH-golf uitgebreid vergeleken met de SEP-golf van 1992. Hierbij werden een aantal verschillen vastgesteld tussen beide surveys, ook inzake het gemeten inkomen. In de vergelijkende studie werd als verklaring gewezen op verschillen inzake steekproefsamenstelling en verschillen qua opzet van de survey. Het SEP is uitsluitend gericht op de meting van inkomen en sociaal-economische gegevens, terwijl de PSBH-vragenlijst ook uitgebreid ingaat op andere thema's.

Hier wordt enkel gewerkt met de PSBH-golven van 1994 en 1996. De golven 1992 en 1993 worden niet gebruikt omdat in 1994 de inkomensmeting grondig werd gewijzigd, omwille van de opname van de survey in een Europees panelproject. Er werd overgeschakeld van een maandinkomenbevraging naar een jaarinkomenbevraging. Meer precies, wordt sinds 1994 het inkomen bevraagd van het kalenderjaar voorafgaand aan de bevraging. Dus PSBH '94 meet het inkomen uit 1993 en PSBH '96 meet het inkomen uit '95. Bij de berekening van het huishoud-inkomen werd voor alle inkomenscomponenten eerst het jaarbedrag berekend en deze werden vervolgens omgezet naar maandbedragen. Onder meer omwille van het verschil in inkomensmeting zijn de bedragen niet vergelijkbaar met de SEP-gegevens. Het PSBH '94-bestand bevat 3499 huishoudens, het PSBH '96-bestand bevat 3040 huishoudens.

Tabel B3.1. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, *België*.

	<i>PSBH94</i> <i>(inkomen '93)</i>	<i>PSBH96</i> <i>(inkomen '95)</i>
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	76.100	76.500
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	45.900	46.300
Relatieve armoede huishoudens - % armen EU-norm	11.1	11.0
Relatieve armoede individuen - % armen EU-norm	11.3	9.4
Ongelijkheidsmaatstaf Theil - beschikbaar netto gezinsinkomen	0.191	0.195
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.136	0.134

Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

⁵ Voor een methodologische toelichting zie Jacobs en Marynissen (1993).

Tabel B3.2. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, *Vlaanderen*.

	<i>PSBH94</i>	<i>PSBH96</i>
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	77.100	78.500
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	45.400	46.600
Relatieve armoede huishoudens - % armen EU-norm	10.6	10.7
Relatieve armoede individuen - % armen EU-norm	11.0	9.1
Ongelijkheidsmaatstaf Theil - beschikbaar netto gezinsinkomen	0.185	0.196
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.129	0.138

Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

Tabel B3.3. Indicatoren van de verdeling van inkomen en welvaart, *Wallonië*.

	<i>PSBH94</i>	<i>PSBH96</i>
Gemiddeld gezinsinkomen (BEF)	74.700	73.000
Gemiddelde welvaart (gestandaardiseerd inkomen)	45.400	45.000
Relatieve armoede huishoudens - % armen EU-norm	12.0	11.4
Relatieve armoede individuen - % armen EU-norm	11.8	10.1
Ongelijkheidsmaatstaf Theil - beschikbaar netto gezinsinkomen	0.186	0.184
- gestandaardiseerd gezinsinkomen	0.134	0.125

Bedragen uitgedrukt in prijzen van 1997.

Tabel B3.4. Evolutie van omvang, inkomens- bij huishoudens met en zonder vervangingsinkomen, huishoudens met gezinshoofd op actieve leeftijd, België.

	<i>PSBH94</i>	<i>PSBH96</i>
Percentage van de bevolking		
- totaal	100.0	100.0
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	52.7	55.9
- gezinnen met vervangingsuitkering	47.3	44.1
Gemiddeld inkomen		
- gezinnen zonder vervangingsuitkering	94.900	98.600
- gezinnen met vervangingsuitkering	79.400	79.700
Gemiddeld equivalent inkomen		
- gezinnen zonder vervangingsinkomen	54.500	56.700
- gezinnen met vervangingsinkomen	43.700	43.500
Theil beschikbaar inkomen		
- gezinnen zonder vervangingsinkomen	0.175	0.155
- gezinnen met vervangingsinkomen	0.147	0.146
- Tussengroepsongelijkheid	0.004	0.005
Theil gestandaardiseerd inkomen		
- gezinnen zonder vervangingsinkomen	0.148	0.135
- gezinnen met vervangingsinkomen	0.107	0.094
- Tussengroepsongelijkheid	0.006	0.008

Tabel B3.5. Evolutie beschikbaar inkomen, equivalent inkomen huishoudens met uitsluitend sz-inkomen en overige huishoudens, huishoudens met gezinshoofd op actieve leeftijd.

	<i>PSBH94</i>	<i>PSBH96</i>
Percentage van de bevolking		
- totaal	100	100
- gezinnen met uitsluitend inkomen uit sociale zekerheid	12.8	10.0
- overige gezinnen	87.2	90.0
Gemiddeld inkomen		
- gezinnen met uitsluitend inkomen uit sociale zekerheid	39.200	39.100
- overige gezinnen	94.600	96.000
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen		
- gezinnen met uitsluitend inkomen uit sociale zekerheid	25.700	27.000
- overige gezinnen	52.800	53.600
Theil beschikbaar inkomen		
- gezinnen met uitsluitend inkomen uit sociale zekerheid	0.136	0.101
- overige gezinnen	0.140	0.136
- Tussengroepsongelijkheid	0.027	0.022
Theil gestandaardiseerd inkomen		
- gezinnen met uitsluitend inkomen uit sociale zekerheid	0.127	0.089
- overige gezinnen	0.116	0.114
- Tussengroepsongelijkheid	0.020	0.015

Tabel B3.6. Evolutie beschikbaar inkomen, equivalent inkomen en ongelijkheid over actieven en bejaarden, België.

	<i>PSBH94</i>	<i>PSBH96</i>
Percentage van de bevolking		
- actieven	66.4	64.5
- bejaarden	33.6	35.5
Gemiddeld inkomen		
- actieven	87.600	90.300
- bejaarden	53.400	50.500
Gemiddeld equivalent inkomen		
- actieven	49.400	50.900
- bejaarden	39.000	38.000
Theil beschikbaar inkomen		
- actieven	0.167	0.157
- bejaarden	0.169	0.173
- tussengroepsongelijkheid	0.024	0.033
Theil gestandaardiseerd inkomen		
- actieven	0.137	0.128
- bejaarden	0.114	0.116
- tussengroepsongelijkheid	0.006	0.010

Bijlage 4. Decielenverdelingen

Tabel B4.1. Reële levensstandaard (prijzen van 1997), naar percentielgrens, Vlaanderen, 1976-1997.

	<i>1976</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
5	16317	19305	21016	22380	22000
10	19586	22522	23347	26110	26000
20	23730	26046	27742	29840	31000
30	27551	29315	31525	34664	35333
40	31640	32604	35308	38642	39672
50	36160	36376	39406	42895	44000
60	40680	40448	43609	47744	48333
70	46209	45045	48525	53285	54307
80	53336	50903	54643	59680	62666
90	63172	60060	63447	69821	73881
95	73405	69197	73138	82060	89598

Bron: CSB-enquêtes, 1976-1997.

Tabel B4.2. Reële levensstandaard (prijzen van 1997), naar percentielgrens, België, 1985-1997.

	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
5	19305	20537	22380	21538
10	22308	23160	25445	25000
20	25868	27321	29785	30000
30	29172	30684	33570	34666
40	32481	34677	37300	38256
50	36158	38187	41982	43000
60	40448	42638	46608	47500
70	45045	47287	52220	53333
80	51143	54521	58900	61329
90	60577	63517	70148	73637
95	70356	73978	82060	87696

Bron: CSB-enquêtes, 1976-1997.

Tabel B4.3. De verdeling van het beschikbaar inkomen naar inkomensdecielen, België, 1985-1997.

Deciel	Gemiddeld inkomen in BEF/maand				In % van totaal inkomen				In gecumuleerde % van totaal inkomen			
	1985	1988	1992	1997	1985	1988	1992	1997	1985	1988	1992	1997
1	22800	23700	23700	24700	3.3	3.2	3.1	3.2	3.3	3.2	3.1	3.2
2	32600	33500	35500	35200	4.8	4.6	4.6	4.6	8.1	7.8	7.7	7.8
3	40300	43200	44500	43300	5.9	5.9	5.8	5.6	14.0	13.7	13.5	13.4
4	48600	52500	54700	51700	7.1	7.2	7.1	6.7	21.1	20.9	20.6	20.1
5	57400	61900	65000	61700	8.4	8.4	8.4	8.1	29.5	29.3	29.0	28.2
6	66900	72000	75800	72700	9.8	9.8	9.8	9.4	39.9	39.1	38.8	37.6
7	77300	82300	86800	85400	11.3	11.2	11.2	11.1	50.6	50.3	50.0	48.7
8	88500	94300	98900	100700	12.9	12.8	12.8	13.1	63.5	63.1	62.8	61.8
9	104600	111000	118100	119000	15.3	15.2	15.3	15.5	78.8	78.3	78.1	77.3
10	146200	159600	169900	174200	21.3	21.7	21.9	22.7	100.0	100.0	100.0	100
Totaal	68500	73400	77300	76900	100.0	100.0	100.0	100.0				

Maandbedragen uit 1985, 1988, 1992 uitgedrukt in prijzen van 1997.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Tabel B4.4. De verdeling van het gestandaardiseerd inkomen naar gestandaardiseerde inkomensdecielen, België, 1985-1997.

Deciel	Gemiddeld inkomen in BEF/maand				In % van totaal inkomen				In gecumuleerde % van totaal inkomen			
	1985	1988	1992	1997	1985	1988	1992	1997	1985	1988	1992	1997
1	18.400	19.800	20.100	20.800	4.6	4.7	4.4	4.4	4.6	4.7	4.4	4.4
2	24.500	25.400	27.600	27.900	6.2	6.0	6.0	5.9	10.8	10.7	10.4	10.3
3	27.700	28.900	31.500	32.300	7.0	6.8	6.9	6.8	17.8	17.5	17.3	17.1
4	30.800	32.600	35.500	36.400	7.8	7.7	7.8	7.7	25.6	25.2	25.1	24.8
5	34.500	36.300	39.800	40.500	8.7	8.6	8.7	8.6	34.3	33.8	33.8	33.4
6	38.300	40.400	44.200	45.100	9.7	9.5	9.7	9.5	44.0	43.3	43.5	42.9
7	42.600	45.100	49.300	50.000	10.7	10.6	10.8	10.6	54.7	53.9	54.3	53.5
8	47.700	50.800	55.500	56.700	12.0	12.0	12.1	12.0	66.7	65.9	66.4	65.5
9	54.900	58.100	63.600	66.600	13.8	13.7	13.9	14.1	80.5	79.6	80.3	79.6
10	77.400	86.900	90.800	95.800	19.5	20.5	19.8	20.3	100.0	100.1	100.1	99.9
Totaal	39.700	42.400	45.800	47.200	100.0	100.0	100.0	100.0				

Maandbedragen uit 1985, 1988, 1992 uitgedrukt in prijzen van 1997.

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Tabel B4.5. De verdeling van de globale uitkeringsmassa's over inkomensdecielen, België, 1985-1997.

<i>Deciel</i>	<i>Totaal sociale zekerheidsuitkeringen</i>				<i>Kinderbijslagen</i>				<i>Pensioenen</i>			
	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
1	9.8	9.5	9.4	9.0	0.5	0.6	0.4	0.4	13.3	13.2	12.7	9.7
2	12.4	11.9	11.3	11.8	1.2	1.4	1.2	1.8	16.7	15.4	14.2	13.5
3	12.6	11.4	10.7	11.3	3.3	3.8	3.9	3.0	15.3	13.5	12.0	13.3
4	11.8	12.2	12.6	11.2	6.2	7.5	6.4	5.2	13.6	12.8	13.7	12.5
5	10.0	10.1	12.7	11.2	10.8	10.2	10.0	8.4	8.8	9.6	12.2	12.1
6	10.7	9.0	9.8	10.4	12.5	11.5	12.6	13.3	9.4	7.7	8.2	9.7
7	9.6	8.2	7.7	9.3	14.0	13.6	11.5	13.0	7.4	6.2	6.7	8.7
8	7.6	8.2	8.1	7.9	15.7	14.4	16.2	15.9	5.1	6.8	6.1	6.3
9	8.1	10.6	8.7	9.2	17.2	18.0	17.9	18.9	5.7	8.1	6.9	7.2
10	7.4	8.9	9.0	8.7	18.5	19.1	19.8	20.2	4.8	6.7	7.2	7.0
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

<i>Deciel</i>	<i>Werkloosheidsuitkeringen</i>				<i>Ziekte- en invaliditeitsuitkeringen</i>				<i>OCMW-uitkeringen</i>			
	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>	<i>1985</i>	<i>1988</i>	<i>1992</i>	<i>1997</i>
1	7.6	5.9	6.1	11.4	4.3	5.9	5.3	8.9	25.2	21.7	42.2	51.9
2	10.1	13.0	10.4	16.4	5.3	7.9	10.7	9.0	23.0	11.5	0.0	11.8
3	13.2	13.6	13.1	10.3	11.1	9.9	9.7	10.0	14.1	3.0	19.8	11.0
4	9.6	12.8	14.8	11.9	12.6	20.1	13.8	9.9	19.7	3.8	0.2	9.0
5	15.5	12.1	17.0	11.6	10.8	12.2	14.5	10.2	5.7	3.0	14.5	0.9
6	13.6	12.1	11.4	9.9	13.8	11.3	14.4	11.3	6.2	0.3	0.0	10.1
7	10.6	10.8	7.6	8.5	16.0	9.1	6.8	10.3	4.4	0.7	23.3	1.4
8	7.3	6.7	7.3	6.8	9.6	6.3	8.7	9.4	0.0	3.5	0.0	1.5
9	8.3	8.8	7.2	7.6	7.7	8.9	7.6	12.1	0.0	51.5	0.0	2.5
10	4.1	4.1	5.1	5.6	8.8	8.4	8.5	8.8	1.7	0.9	0.0	0.0
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Bron: CSB-enquêtes, 1985-1997.

Bijlage 5. Middelindicatoren 1970-1998

Middelindicatoren zijn lange tijdsreeksen op basis van ambtelijke statistieken. Zij geven een beeld van het gevoerde beleid inzake de uitkeringsniveaus en het volume uitkeringstrekkers in de sociale zekerheid.

1. Evolutie van de uitkeringsniveaus

Koopkrachtontwikkelingen – Na sterke koopkrachtverbeteringen in de jaren '70 kenden de wettelijke *maximale uitkeringen* (in de werkloosheid én de arbeidsongeschiktheid) een sterk koopkrachtverlies (indien geïndexeerd met de gewone index der kleinhandelsprijzen). De reële maximale uitkeringsniveaus voor ééninkomensgezinnen (gezinshoofden, alleenstaanden) daalden sinds 1981/1982 met 9% voor werklozen en met 14% voor invaliden. Ook in de jaren '90 was er verder koopkrachtverlies voor de maximale uitkeringen, in de eerste plaats in de tak werkloosheid (-3% voor alle categorieën). Over de globale periode kenden de uitkeringen voor samenwonenden in de werkloosheid de grootste koopkrachtinleveringen via een verdere gezinsmodulering (het vlugger terugvallen op een lagere uitkering).

De *minimale uitkeringen* daarentegen bleven dankzij het selectieve besparingsbeleid van de tachtiger jaren gespaard van koopkrachtinleveringen. Over de jaren '80 heeft men koopkrachtbehoud proberen te realiseren voor de minima in de verzekeringen, terwijl de laagste bijstandsuitkeringen nog een continue koopkrachtverbetering kenden. Begin jaren '90 (91/92) kwamen er met de 'retour du coeur' koopkrachtverbeteringen voor alle minima, inzonderheid voor de pensioenen. Maar vanaf het midden van de jaren negentig is er sprake van reëel koopkrachtverlies voor *alle* sociale zekerheidsminima, ook voor de minst draagkrachtige ééninkomensgezinnen (gezinshoofden, alleenstaanden in werkloosheid én invaliditeit met 2%) én voor het eerst ook voor de bijstandsuitkeringen (met 2%).

Welvaartsontwikkelingen – Terwijl er sprake was van koopkrachtbehoud, en soms zelfs van koopkrachtverbetering van de laagste uitkeringen in de sociale zekerheid, zijn alle uitkeringen daarentegen sterk achtergebleven bij de algemene welvaartsontwikkeling. Gemeten in % van het NI/hoofd (Nationaal inkomen per hoofd) zijn alle minimale sociale zekerheid- uitkeringen continue gedaald sinds 1983. Voor de bijstandsuitkeringen trad de daling later in (vanaf 1987) en was bovendien aanzienlijk minder dan in de sociale verzekeringen (zie grafiek B5.1a). Sedert de tweede helft van de jaren 80 blijven de uitkeringen ook achter op de loonontwikkeling⁶ (zie grafiek B5.1b).

---

⁶ De gehanteerde middelindicatoren voor de relatieve uitkeringsniveaus hebben hun eigen specificiteit, die voor ogen moeten worden gehouden bij interpretatie van de berekende ratio's.

- a) Het Nationaal inkomen per hoofd (NI/hoofd) is slechts in beperkte mate een geldige indicator doordat het zowel arbeidsinkomens, sociale uitkeringen en inkomens uit vermogen omvat. De aandelen van deze factoren zijn niet constant geweest over de tijd. Dit impliceert dat, wanneer het aandeel van de niet-arbeidsinkomens in het NI sterk toeneemt, dit ceteris paribus zal leiden tot een daling van de ratio's. Vanaf halweg de jaren '80 is de groei van inkomens uit vermogen zeer sterk geweest.
- b) Het gemiddelde loon van (voltijdse) industriearbeiders is gebaseerd op een halfjaarlijkse NIS-enquête bij een steekproef ondernemingen heeft bovenstaand probleem van wisselende aandelen niet. Anderzijds is

Tabel B5.1. Minimale en maximale uitkeringsbedragen in reële prijzen België, 1970-1998.

	WERKLOOSHEID					BESTAANSMINIMUM		
	<i>Minimum gezinshoofd</i>	<i>Minimum alleenstaande</i>	<i>Minimum samenwonend</i>	<i>Maximum gezinshoofd/ alleenstaand</i>	<i>Maximum samenwonend</i>	<i>gezinshoofd</i>	<i>alleenstaand</i>	<i>éénouder</i>
1970	19988	18428	0	0	0	0	0	0
1975	29106	22384	22384	35956	35956	16418	11965	11965
1980	29278	22533	22533	37619	37619	23221	16718	16718
1985	30586	21867	13760	36035	33032	25288	18208	18208
1990	29852	21353	13131	35129	32201	27224	20418	24020
1991	30648	21934	13219	35301	32359	27909	20933	26513
1992	31304	22393	13512	36080	33080	28529	21396	28529
1993	31089	22247	13405	35822	32846	28319	21240	28319
1994	31198	22324	13284	35525	32576	28413	21309	28413
1995	31532	22577	13432	35900	32924	28145	21108	28145
1996	30631	21932	13048	34874	31983	27888	20915	27888
1997	30934	22137	13183	35241	32300	28167	21125	28167
1998	30628	21918	13052	34892	31980	27888	20916	27888

	PENSIOENEN		INVALIDITEIT					
	<i>Minimum gezin</i>	<i>Minimum alleenstaand</i>	<i>Minimum gezin</i>	<i>Minimum alleenstaand</i>	<i>Minimum samenwonend</i>	<i>Maximum gezinshoofd</i>	<i>Maximum alleenstaand</i>	<i>Maximum samenwonend</i>
1970	20813	16650	20865	16673	16673	0	0	0
1975	29139	23318	29171	23298	23298	59412	42228	42228
1980	34242	27567	34253	27412	27412	66067	45065	45065
1985	33469	26780	33456	26783	26783	59605	39714	39714
1990	33937	27158	33932	27152	24575	58108	38749	38749
1991	34767	27822	34797	27832	25194	58391	38947	38947
1992	35536	28437	35556	28450	25742	58531	39021	39021
1993	35277	28230	35312	28255	25563	59259	39506	39506
1994	35371	28305	35415	28332	25355	58785	39190	39190
1995	36444	29164	35790	28638	25635	59378	39585	39585
1996	35403	28331	34768	27819	24902	57681	38454	38454
1997	35756	28613	35110	28098	25131	58271	38839	38839
1998	35402	28330	34762	27820	24882	57694	38454	38454

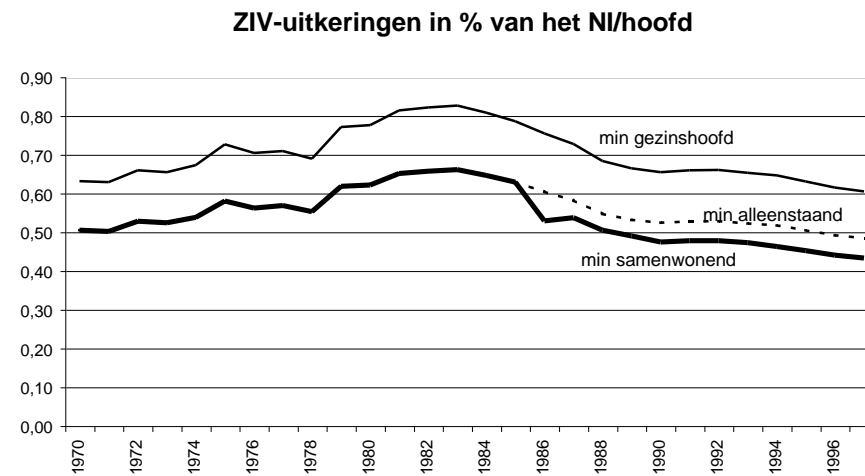
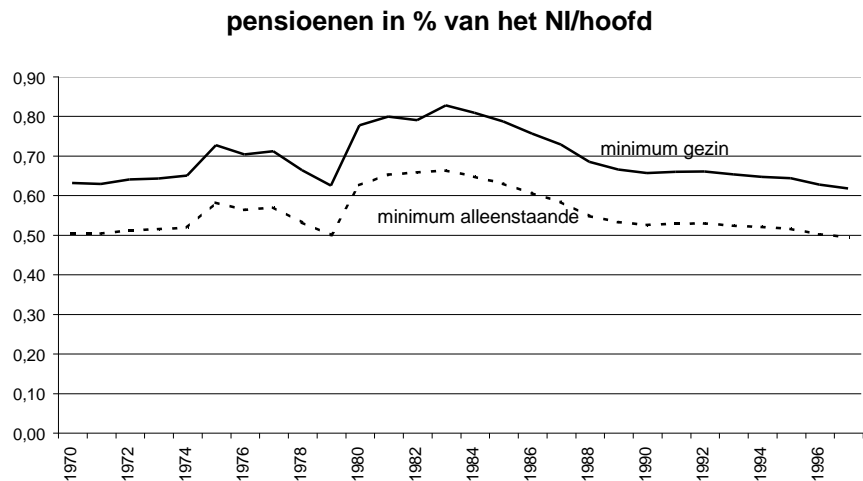
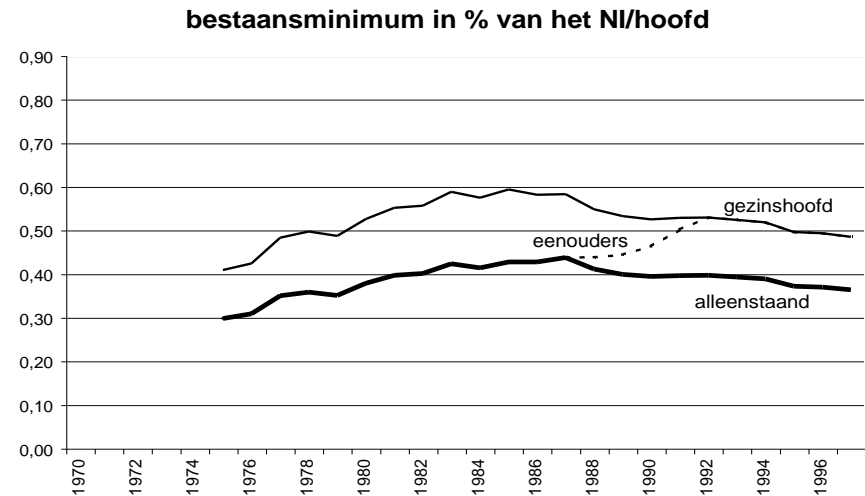
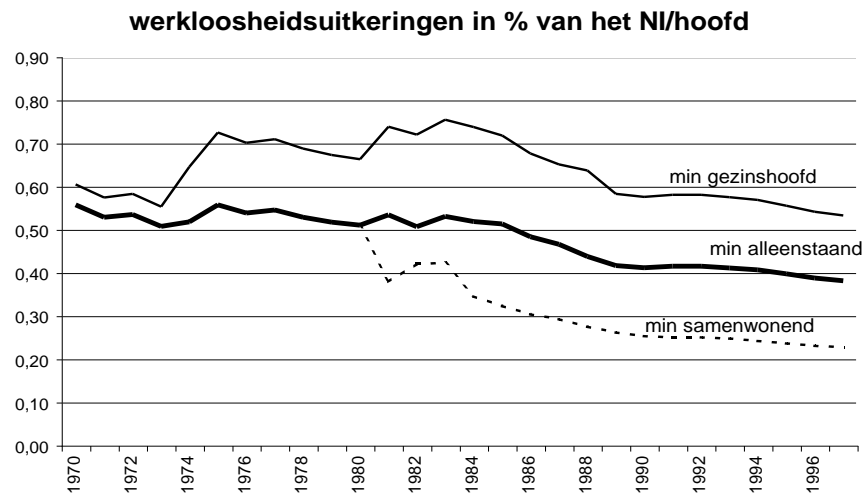
deze indicator steeds minder representatief voor de welvaartssituatie van de gehele bevolking, vooral omdat de welvaart van gezinnen in toenemende mate bepaald wordt door het tweeverdienerschap (twee inkomens per gezin + toename deeltijdarbeid). Bovendien geeft deze indicator de brutoloonontwikkeling, terwijl de evolutie van de netto-lonen door wijzigingen in premieheffing en belastingen hiervan kan afwijken.

Grafiek B5.1a

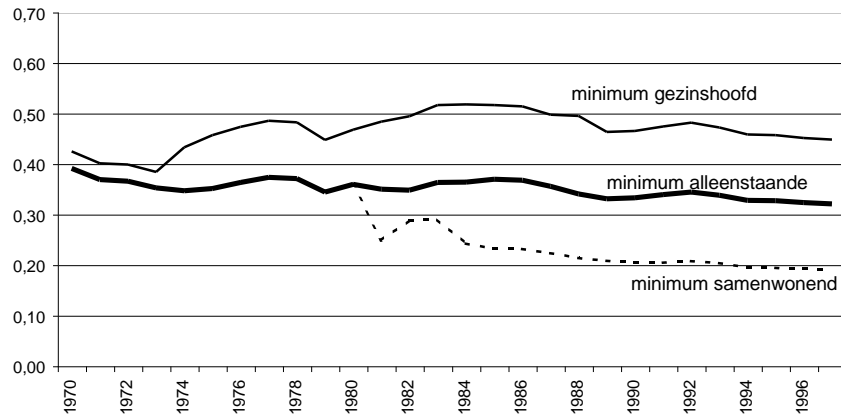
Evolutie van de minimumuitkeringen in de sociale verzekering en in de bijstand in % van het NI/hoofd, België, 1970-1997

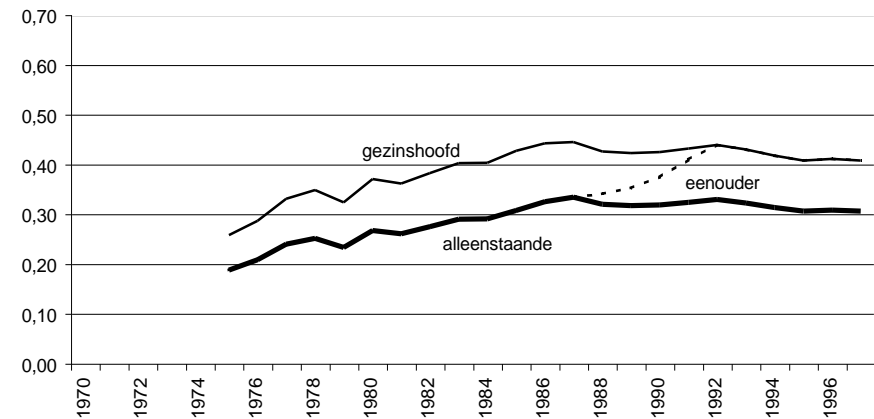
Grafiek B5.1b

Evolutie van de minimumuitkeringen in de sociale verzekering en in de bijstand in % van de arbeiderslonen, België, 1970-1997

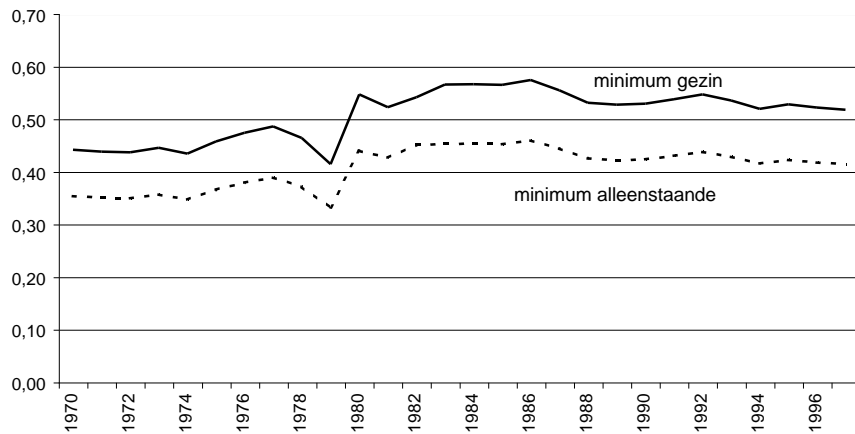
werkloosheidsuitkeringen in % arbeiderslonen

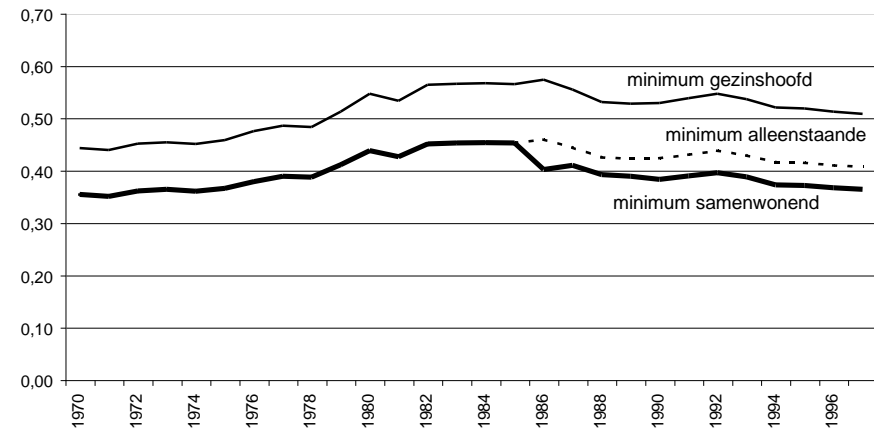
bestaansminimum in % van de arbeiderslonen

pensioenen in % van de arbeiderslonen

ZIV-uitkeringen in % van de arbeiderslonen

2. Evolutie van het volume uitkeringstrekkers en het uitkeringsprofiel

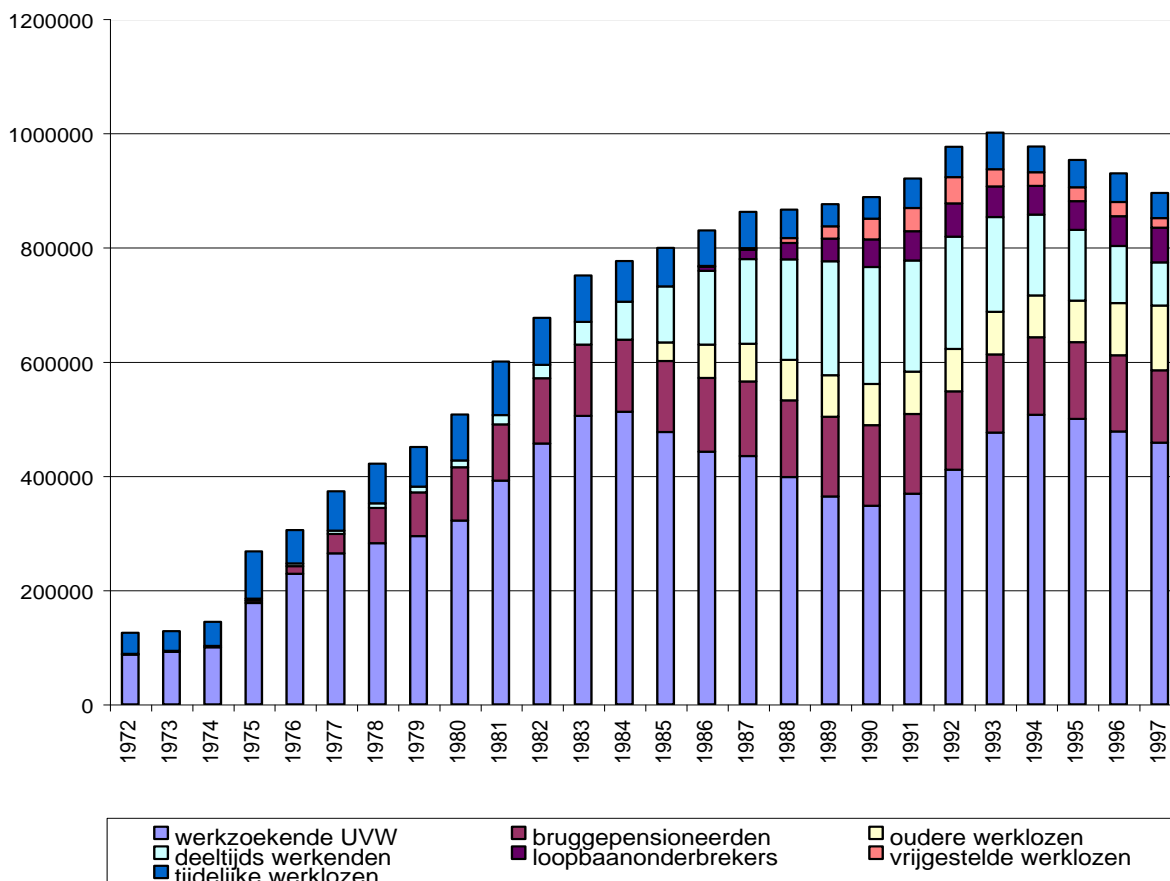
Uit de sociale indicatoren 1985-1997 komt een groeiende uitkeringsafhankelijkheid naar voren: het aandeel huishoudens met een vervangingsinkomen stijgt van 49.7 naar 54% van de bevolking. Deze groeiende uitkeringsafhankelijkheid komt echter volledig voor rekening van de groeiende groep bejaarden. Bij de *actieve bevolking* is het volume daarentegen gedaald en dit moet toegeschreven worden aan het, zij het nog recente, dalend aantal uitkeringstrekkers in de werkloosheidsverzekering.

Terwijl tot 1993 het volume uitkeringstrekkers in de werkloosheidsverzekering continu steeg tot ruim één miljoen uitkeringstrekkers, valt vanaf 1994 een dalende trend waar te nemen (tussen 1993 en 1997 met 105.000 eenheden). Dit is naast het opnieuw aantrekken van de arbeidsmarkt, mede het gevolg van een aantal beleidsingrepen zoals het terugschroeven van de regeling voor deeltijds werklozen (met vervanging door de minder genereuze inkomensgarantieuitkering) en het verstrengd schorsingsbeleid. Tussen 1992 en 1997 werden er 147.000 langdurig werkloze samenwonenden definitief geschorst o.b.v. artikel 80. Onder oudere werklozen daalt het aantal uitkeringsafhankelijken niet, maar doet er zich een verschuiving voor van brugpensioenen naar de minder genereuze regeling ‘oudere werklozen’ (per saldo zijn er in 1997 83.000 oudere uitkeringstrekkers meer dan in 1985). Daarnaast zij ook gewezen op het continue stijgend verloop van het aantal bestaansminimumtrekkers (tot een ruime 80.000).

Tabel B5.2. Aantal uitkeringsgerechtigden RVA volgens uitkeringsstatuut 1972-1997.

	Werk- zoekende uitkerings- gerechtigd volledig werklozen	Bruggepen- sioneerd	Oudere werklozen	Deeltijds werkenden	Loopbaan- onder- brekers	Vrijgestelde werklozen	tijdelijke werklozen	Totaal
1975	177367	4402	0	3343	0	0	82541	267653
1980	321895	93095	0	12253	0	0	80347	507590
1985	476629	124708	32417	97887	0	209	67302	799152
1990	347932	140823	72431	204495	48563	36230	37917	888391
1993	475867	136963	74295	165975	53528	30477	64127	1001232
1994	507197	135557	73104	141648	50399	24012	44877	976794
1995	499954	134302	72460	123985	50456	24267	47640	953064
1996	477740	133309	91665	99668	52443	24585	50138	929548
1997	458376	126378	113733	75212	60820	17000	44012	895531

Grafiek B5.2
Evolutie van het aantal werklozen volgens uitkeringsstatuut, België, 1972-1997

Bron: o.b.v. RVA Jaarverslagen.

Met de volumeontwikkelingen in werkloosheidsverzekering, die vooral samenwonenden (vrouwen) heeft getroffen, wijzigde ook het profiel van de uitkeringstrekkers. Het aantal gezinshoofden en alleenstaanden onder de UVW's nemen sinds 1992 toe (van 42% naar 52%), terwijl het aantal samenwoners afneemt. De sterke afname van de 'vrouwelijke statuten' (het aantal deeltijdse werklozen, en sinds 1992 ook van vrijgestelden) en de toename van het aandeel oudere werklozen met een groter aandeel kostwinners, versterkt verder het 'ééninkomensprofiel' van de groep uitkeringstrekkers.

Tabel B5.3. Volledig werklozen (inclusief oudere werklozen).

	<i>Gezinshoofden</i>	<i>Alleenstaanden</i>	<i>Samenwonenden</i>
1992	28.8	13.2	58.0
1993	28.8	13.7	57.5
1994	29.3	14.4	56.3
1995	31.4	15.3	53.3
1996	33.0	16.4	50.5
1997	34.3	17.4	48.3

Bron: RVA Jaarverslag 1997.

Deze profielwijziging zorgt voor een opwaartse druk op de gemiddelde uitkeringsniveaus van werklozen (zie tabel 3 sociale indicatoren). Gezinshoofden en oudere werklozen worden vergoed aan hogere minimale én maximale uitkeringen. Zo heeft 43% van de gezinshoofden een maximale uitkering, bij oudere werklozen (+50 jaar) is dit zelfs 81%. Het aantal (niet oudere) werklozen dat vergoed wordt aan maximale uitkering steeg bovendien tussen 1994 en 1997 van 31% naar 43% (tabel B5.4).

Tabel B5.4. Aandeel werklozen met wettelijke minimale en maximale uitkeringsniveaus 1994-1997.

<i>Volledig werklozen (zonder oudere werklozen)</i>	1994			1997		
	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Tussen beide</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Tussen beide</i>
Gezinshoofden	42	40	18	40	43	17
Alleenstaanden						
Eerste periode	2	51	47	1	52	47
Tweede periode	50	32	18	48	34	18
Samenwonenden (eerste periode)						
	1	48	51	0	52	48
Allen	48	31	21	32	43	25
<i>Oudere werklozen (met anciënniteittoeslagen)</i>						
Gezinshoofden	7	79	14	6	81	13
Alleenstaanden	22	63	15	19	66	15
Samenwonenden				24	58	18
Allen	19	64	12	17	67	16

Bron: opgevraagde gegevens bij de RVA.